Skönstaxeringar - en undersökning av deras funktion i praktiken

Av amanuensen Sonja Sundqvist

1. INLEDNING 322
1.1. Problem 322
1.2. Syfte 322
1.3. Disposition 323

2. SKÖNSTAXERINGSINSTITUTETS UTVECKLING 323

3. SKÖNSTAXERINGAR ENLIGT TF 21 § 325
3.1. Deklaration ej avgivits 325
3.2. Brister i deklarationen 326
3.3. Bristfälligt underlag för deklarationen 326

4. PRAKTISKA PROBLEM VID SKÖNSTAXERING 326
4.1. Lokal- och personkännedom 327
4.2. Arbetsmetoder 327
4.2.1. Kontantberäkningsmetoden 327
4.2.2. Bruttovinstmetoden 328
4.2.3. Bruttovinstmetoden i kombination med kontantberäkningsmetoden 331
4.3. Räkenskapers bevisvärde 331

5. UNDERSÖKNING AV 1969 ÅRS TAXERING INOM VISSA SÄRSKILDA TAXERINGSDISTRIKT I VÄSTERNORRLANDS LÄN SAMT JÄMFÖRELSER MED UNDERSÖKNINGAR AV 1963–1965 ÅRS TAXERINGAR INOM MOTSVARANDE DISTRIKT 333
5.1. Undersökningsmetod och metodproblem 333
5.1.1. Insamlande av material 334
5.2. Analys av materialet 335
5.2.1. Skönstaxerings- och besvärsfrekvens 336
5.2.2. Jämförelser med tidigare undersökningar 338
5.2.3. TN:s motiveringar 339
5.2.4. TI:s motiveringar, taxeringsrevisioner 340
5.2.5. PN:s motiveringar 341
5.2.6. Branschfördelning 341
5.2.7. Effekter på uppbördssidan 347
5.2.8. Effekter på kronofogdesidan 348
5.2.9. Totala effekter av uppbörds- och indrivningsverksamheterna 349
5.3. Slutsatser av undersökningen 350

6. SAMARBETE MELLAN SKATTSKYLDIG, TN, LSR OCH KRONOFOGDEMYNDIGHET 352
6.1. Den skattskyldiges medverkan 352
6.2. Kontakt mellan TN och kronofogdemyndighet 353
6.3. Beslutsredovisningen 353

7. ADMINISTRATIVA AVGIFTER ENLIGT TF 354

8. AVSLUTANDE SYNPUNKTER 355

9. LITTERATUR m. m. 356

10. BILAGOR 358

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Bilaga 1. Tabell 1. Fullständiga skönstaxeringar, 1969 års tax. 358
Tabell 2. Partiella skönstaxeringar, 1969 års tax. 358
Bilaga 2. Tabell 3. Beloppsmässiga skönstaxeringar vid 1969 års taxering (fullständiga och partiella) 359
Bilaga 3. Tabell 4. Partiella skönstaxeringar, 1963–65 års taxeringar samt 1969 års taxering 360
Bilaga 4. Tabell 5. Beloppsmässiga skönstaxeringar vid 1963–65 års taxeringar (partiella) 360
Bilaga 5. Tabell 6. TN:s motiveringar, Västernorrlands län, 1969 års taxering .. 361
Tabell 7. TN:s motiveringar, Kronobergs län, 1967 års taxering 361
Tabell 8. Antal skönstaxeringar, besvär och taxeringsrevisioner vid 1969 års taxering, Västernorrlands län 361
Bilaga 6. Branschförteckning 362
Bilaga 7. Tabell 9. Antal skönstaxerade inom olika branscher vid 1969 års taxering 362
Bilaga 8. Tabell 10. TN:s motiveringar i relation till PN:s beslut i de behandlade branscherna (fördelat på fögderierna) 364
Bilaga 9. Tabell 11. Taxeringsrevisioner i relation till PN:s beslut (totalt fördelat på fögderierna) 364
Tabell 12. Taxeringsrevisioner i relation till PN:s beslut i de behandlade branscherna (fördelat på fögderierna) 364
Bilaga 10. Tabell 13. Effekter av skönstaxeringarna på uppbördssidan, 1965 års taxering 365
Tabell 14. Effekter av skönstaxeringarna på kronofogdesidan, 1969 års taxering 365
Tabell 15. Totalt betald kvarskatt på grund av skönstaxeringarna, 1969 års taxering 365

1 Inledning

1.1 Problem

Varje år taxeras skattskyldiga till betydande belopp genom skönstaxering. Då skönstaxering innebär en skönsmässig uppskattning av den skattskyldiges inkomster, uppstår ett problem att veta, när den uppskattade inkomsten så nära som möjligt överensstämmer med den verkliga inkomsten. Det är ett rättssäkerhetskrav för den skattskyldige att inte bli för högt taxerad. En för hög taxering kan leda till att den skattskyldige debiteras en kvarstående skatt, som inte motsvaras av några inkomster. Detta kan i sin tur medföra, att kronofogdemyndigheten inte förmår indriva den skatt, som det allmänna enligt taxeringen är berättigad till. En för låg taxering, å andra sidan, resulterar i ett skattebortfall, då den skattskyldige oftast godtar taxeringen utan att besvära sig till högre instans. Det gäller alltså för TN att enligt TF 1 § åsätta taxeringar i överensstämmelse med skatteförfattningarna och i möjligaste mån likformigt och rättvist.

1.2 Syfte

Syftet med denna artikel som har sitt ursprung i ett uppsatsarbete för jur. kand.-examen är, att söka klarlägga, hur skönstaxeringsinstitutet fungerar i praktiken med hänsyn till förhållandet mellan de skattskyldigas och det allmännas intressen. Ar-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

tikeln bygger på en undersökning av 1969 års taxering inom vissa särskilda taxeringsdistrikt i Västernorrlands län, med avseende på skönsmässiga taxeringar av rörelseidkare, antal därav föranledda besvär i PN samt effekten av skönstaxeringarna i form av inbetald kvarskatt till kronofogdemyndigheterna. Denna undersökning kommer att jämföras med en liknande undersökning beträffande 1963, 1964 och 1965 års taxeringar vad avser skönstaxerings- och besvärsfrekvensen i Västernorrlands län.

1.3 Disposition

Avsikten med redogörelsen för skönstaxeringsinstitutets tillkomst och utveckling är att ge läsaren en utgångspunkt för diskussion av hur skönstaxeringsinstitutet fungerar i praktiken genom att skildra de synpunkter för och emot en uttrycklig regel om skönstaxering, som fanns i förarbetena.

Rekvisiten för skönstaxeringar enligt TF 21 § behandlas med utgångspunkt från 1969 års ordalydelse och med avseende på rörelseidkare. Denna teoretiska uppbyggnad kommer att i viss mån ställas mot huvudavsnittet i uppsatsen rörande undersökningen i Västernorrlands län, för att utreda hur skönstaxeringsinstitutet fungerar i praktiken.

Resultatet av denna undersökning antyder ett behov av åtgärder i vissa fall för att åstadkomma en förbättrad samverkan mellan den skattskyldige, TN LSR och kronofogdemyndigheten. Med detta samarbete åsyftas, att begränsa antalet missvisande skönstaxeringar och främja en rättvis och likformig taxering.

Tanken är att avslutningsvis, mot bakgrund av undersökningsresultaten och med beaktande av de nya reglerna i TF om skattetillägg och förseningsavgifter, försöka dra slutsatser om hur skönstaxeringsinstitutets praktiska tillämpning kommer att påverkas i framtiden. Detta resonemang kan dock naturligtvis endast föras hypotetiskt. Det verkliga resultatet kan först bedömas vid en liknande undersökning av skönstaxeringsinstitutet, när reglerna om administrativa avgifter vunnit tillämpning i praktiken.

2 Skönstaxeringsinstitutets utveckling

I 1928 års taxeringsförordning fanns det före 1956 inte några uttryckliga bestämmelser om skönstaxering. Men i praktiken använde sig taxeringsmyndigheterna av skönstaxeringar, när den skattskyldiges inkomster inte tillförlitligen kunde bestämmas.[1] Arbetet i TN utfördes ofta som bisysslor under starkt begränsad tid (några månader) av personer, som var mindre välutbildade i taxeringsfrågor.[2] På grund härav blev arbetet ofta provisoriskt och resultatet kunde lända till men för den skattskyldige i form av dåligt motiverade beslut, som den skattskyldige var tvungen att överklaga för att få ändrade. I många fall skönstaxerades en skattskyldig utan motivering i syfte att utredning och motivering skulle verkställas efter besvär till PN.[3]

År 1954 framlades ett förslag till effektivare taxering. Enligt 49 § i förslaget infördes bestämmelser om skyldighet, för den som enligt bokföringslagen var bokfö-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

ringsskyldig, att med hjälp av bokföringen skaffa underlag för deklarationen och för kontroll av dess riktighet. Den, som drev rörelse utan att vara bokföringsskyldig, skulle föra fortlöpande anteckningar om utgifter och inkomster. Såsom sanktion mot bristande bokförings- eller anteckningsskyldighet föreslogs en regel om skönstaxering i 50 § med följande lydelse:

"Har skattskyldig uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt honom åliggande bokförings- eller anteckningsskyldighet eller skyldighet att förvara handlingar, så att den skattskyldiges inkomst av viss förvärvskälla icke kan noggrant beräknas, skall vid åsättande av taxering eller eftertaxering den skattskyldiges inkomst av förvärvskälla, beträffande vilken försummelse ägt rum, uppskattas efter vad med hänsyn till verksamhetens art och omfattning finnes skäligt, där icke den skattskyldige förebringar tillfredsställande utredning till grund för inkomstens beräkning."[4]

Skönstaxering ansågs av de sakkunniga bättre motiverad än en straffpåföljd.[5] Skattestrafflagen var otillräcklig för att trygga efterföljden av deklarationsplikt och anteckningsskyldighet och skulle sannolikt medföra stora tillämpningssvårigheter. Det var alltså en brist att påföljder saknades i direkt anslutning till taxeringsförfarandet.[6] En skärpning av bedömningen förordades på grund av att bokföringens och deklarationens tillförlitlighet ansågs rubbad i och med att ett otillfredsställande underlag i själva verket grundade sig på skönsuppskattningar av den skattskyldige själv.[7]

Regeln om skyldighet att föra räkenskaper och andra anteckningar tillstyrktes av de flesta remissinstanserna. Vissa ändringsförslag rörande inskränkningar i anteckningsskyldigheten anfördes av t. ex. riksskattenämnden. Det ansågs, att anteckningsskyldigheten för icke-bokföringspliktiga skulle begränsas till en mer allmän skyldighet att sörja för ett tillfredsställande underlag. Risk fanns nämligen för att de föreslagna reglerna om skyldighet och påföljd skulle komma att tillmätas ett överdrivet värde.[8]

Även förslaget om skönstaxering hade behandlats av några remissinstanser, vars uttalanden i huvudsak gick i avstyrkande riktning. Krav på grundliga omarbetningar hade anförts, eftersom bestämmelsen var oklart formulerad och kunde ge utrymme för administrativt godtycke till den skattskyldiges nackdel. Vidare uttalades, att skönstaxering inte skulle ha karaktär av straff för uppsåtligt eller oaktsamt handlande, utan att den skulle tillgripas endast i de fall, där en riktig taxering inte kunde åstadkommas på annat sätt. En remissinstans befarade, att de föreslagna bestämmelserna om anteckningsskyldighet och skönstaxering kunde komma att skrämma många skattskyldiga till underlåtenhet att deklarera. Detta skulle innebära, att den skattskyldige råkade ut för samma påföljd — skönstaxering — hur han än agerade.[9]

Departementschefens uttalande angående anteckningsskyldighet och skönstaxering anslöt sig i stor utsträckning till remissyttrandena. I motsats till de sakkunnigas förslag förordades i propositionen, att skönstaxering inte borde uppställas som en sanktion för uppsåtligt eller oaktsamt åsidosättande av bokförings- och anteckningsreglerna. I stället skulle den tillgripas endast som en utväg, när den skattskyldiges inkomster inte kunde beräknas på annat sätt i syfte att uppnå det materiellt sett riktigast möjliga taxeringsresultatet.[10]

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Under riksdagsbehandlingen väcktes motioner i båda kamrarna med anledning av propositionen. Motionärerna framhöll, i likhet med remissinstanserna, att stadgandet om vidsträckt anteckningsskyldighet var ägnat att erbjuda till efterhandskonstruktioner. Likaså tog man avstånd från stadgandet om skönstaxering. Man menade, att det var onödigt att införa ett dylikt stadgande, och manade i stället till stor försiktighet vid åsättandet av skönstaxering för att förhindra orimliga taxeringar.[11] Motionerna avstyrktes i bevillningsutskottet, som i sitt utlåtande förordade ett uttryckligt stadgande om skyldigheten att sörja för underlag för deklarationen och kontroll av denna. Vad gäller skönstaxering följdes Kungl. Maj:ts förslag.[12] Riksdagen beslöt i överensstämmelse med vad utskottet hade hemställt[13] och de nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 1965 (SFS 1955:356). I 1956 års TF har bestämmelserna om anteckningsskyldighet och skönstaxering oförändrade flyttats till §§ 20 och 21.[14]

Då några större ändringar inte har vidtagits i dessa stadganden fram till år 1971 skall den fortsatta utvecklingen endast beröras i korthet.

I en utredning angående förbättrad taxeringskontroll ansågs att räkenskaper och anteckningar skulle bevaras under sex år efter utgången av det kalenderår underlaget avsåg.[15] Vad gäller skönstaxering föreslogs regeln få oförändrad lydelse. Dock diskuterades ytterligare ett rekvisit för skönstaxering, nämligen lågt redovisad bruttovinst i förhållande till vad som kunde redovisas av en normalrörelse inom ifrågavarande bransch. Bruttovinsten skulle därvid beräknas i procent av företagets omsättning. Då utredningen emellertid inte hade tillfälle att närmare utreda frågan, togs denna komplettering inte med i det slutliga utredningsförslaget.[16]

I den slutliga lydelsen av TF 20 § infördes utredningens förslag utan ändring beträffande skyldigheten att förvara räkenskaper och anteckningar. Skönstaxeringsparagrafen fick kvarstå oförändrad.[17] Frågan om tillämpning av bruttovinstprocenter överlämnades i enlighet med departementschefens förslag till bedömning i praxis.[18]

År 1971 tillkom regler om administrativa avgifter i TF.[19] I samband därmed ändrades TF 21 §, vilket innebär, att "verksamhetens art och omfattning" utgått ur lagtexten och att även förmögenhet kan bli föremål för skönstaxering.

3 Skönstaxeringar enligt TF 21 §[1]

3.1. Deklaration har ej avgivits

Ett av rekvisiten för skönstaxering utgörs av den omständigheten, att den skattskyldige har underlåtit att avge deklaration. Enligt kommentaren till TF 21 § skall dock frågan om skönstaxering inte tas upp, för det fall att den skattskyldige har tolkat reglerna om deklarationsskyldigheten felaktigt.[2] Vägrar däremot den skattskyldige att efter anmaning avge deklaration, kan underlåtenheten föranleda skönstaxering.[3] TN har då att, med hjälp av nedan beskrivna metoder, söka uppskatta den skattskyldiges inkomster till skäligt belopp med hänsyn till föreliggande omständigheter. Denna typ av skönstaxering, som gäller den skattskyldiges samtliga förvärvs-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

källor vid deklarationsförsummelse, brukar kallas fullständig skönstaxering till skillnad från partiell skönstaxering, som avser skönsmässig uppskattning av intäkten i endast en förvärvskälla i en redan avgiven deklaration.[4]

3.2. **Brister i deklarationen**

Skönstaxeringar kan även åsättas, när sådana formella eller materiella brister föreligger, att deklarationen inte kan läggas till grund för taxering. Som exempel på formella brister kan anges underlåtenhet av den skattskyldige att fylla i föreskrivna deklarationsbilagor eller bifoga nödvändiga räkenskapsutdrag. Den skattskyldige skall dock, innan skönstaxering vidtas, beredas tillfälle att inkomma med kompletteringar för att bota bristerna. Vid taxeringsrevision upptäcks ofta, att materiella brister föreligger, som till exempel att inkomstbelopp utelämnats i deklarationen eller upptagits till ett för lågt belopp.[5] Någon enhetlig måttstock på den grad av felaktighet, som föranleder skönstaxering, finns inte reglerad i lag, utan får avgöras i praxis med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet.[6]

3.3. **Bristfälligt underlag för deklarationen**

Det tredje rekvisitet i 21 § anknyter till 20 § om skyldighet att föra räkenskaper som underlag för deklarationen. En rörelseidkares räkenskaper kan i och för sig vara formellt riktiga, vilket dock inte behöver utgöra bevis för att deklarationen är korrekt. Visar det sig att räkenskaperna är bristfälliga och att inkomsten på grund härav inte kan beräknas tillförlitligt, kan skönstaxering ifrågakomma.[7]

Av detta kapitel framgår, att lagstiftaren utrustat TN med ett viktigt vapen för att åstadkomma materiellt riktiga taxeringar. Samtidigt ställs det dock höga krav på TN, att i de särskilda fallen konkretisera lagregelns generella terminologi med en omdömesgill och rättvis lösning som resultat.[8]

4 Praktiska problem vid skönstaxering

Vid taxeringsarbetet ställs TN och dess ordförande ofta inför problem och intresseavvägningar, som den på ett snabbt och för den skattskyldige rättvist sätt måste ta ställning till. Den skattskyldiges krav på rättssäkerhetsgarantier måste tillgodoses. Det innebär exempelvis, att den skattskyldige skall skyddas mot godtycke och att avgörandena skall vara sakligt motiverade. Härav torde följa att taxeringsresultatet skall leda till att den skattskyldige endast skall påföras den skatt, som han enligt författningarna skall betala.[1]

Härvid kan TN använda vissa hjälpmedel och tumregler, som till exempel att ledamöterna i TN har en god lokal- och personkännedom eller olika metoder vid åsättande av skönstaxeringar. TN måste här även ta hänsyn till räkenskapernas bevisvärde, då TN har att med ledning av förefintligt material uppskatta inkomsten till skäligt belopp.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

4.1. **Lokal- och personkännedom**

De kommunalvalda ledamöterna i TN bör besitta en kännedom om de skattskyldigas förhållanden, som är betydelsefull vid taxeringen och då speciellt vid skönstaxering.[2] Antalet ledamöter bestäms därför med hänsyn till önskemålet om att lokal- och personkännedomen inom distriktet skall vara tillfredsställande representerad.[3]

TN kan ofta med god säkerhet bedöma en deklarations trovärdighet med hjälp av person- och lokalkännedom.[4] Denna metod brukar även användas för att utröna om den skattskyldiges levnadsstandard kan anses normal med hänsyn till den deklarerade inkomsten.[5] I fall där avvikelse från deklarationen övervägs, måste den skattskyldige först beredas tillfälle att yttra sig. Innan TO åsätter taxering i tveksamma fall, bör ledamöterna rådfrågas om vad de känner till om den skattskyldiges förhållanden. Eftersom det ofta rör sig om subjektiva åsikter från nämndens sida, bör TO vara försiktig så att taxeringar inte kommer att grundas på rena rykten.

4.2. **Arbetsmetoder**

Några enhetliga och detaljerade regler om uppskattning av skäligt belopp vid skönstaxering finns inte i lagen. I 21 § TF utgör verksamhetens art och omfattning det enda exemplet på grunden för en skönstaxering.[7] Under årens lopp har det emellertid i anvisningar från RN och länsstyrelserna utarbetats vissa metoder till ledning för TN:s arbete. De vanligaste är kontantberäkning och bruttovinstberäkning.[8]

4.2.1. *Kontantberäkningsmetoden*

Kontantberäkningsmetoden går ut på att den skattskyldiges deklarerade kontanta inkomster sammanställs med hans utgifter och förmögenhetsförändringar under året.[9] Ändringarna i förmögenheten framgår av en jämförelse med förmögenhetsförhållandena i föregående års deklaration. Det är därför av vikt att förmögenhetsbilagan i deklarationen ifylles korrekt, annars kan kontantberäkningen ge ett missvisande resultat.[10] Om ett kontantunderskott uppstår eller kontantberäkningen visar ett så lågt kontantöverskott i förhållande till deklarerad inkomst, att det kan anses ha varit otillräckligt för att täcka den skattskyldiges levnadskostnader under året, finns det anledning för TN att vara uppmärksam.[11] TO bör ta del av ledamöternas personkännedom för att få kontantsammanställningen så fullständig som möjligt, innan den sänds till den skattskyldige för komplettering.[12] Hänsyn bör dock tas till att nämndens kännedom i det enskilda fallet ofta inskränker sig till allmänna uttalanden om levnadsstandarden sådan den ter sig utåt på grund av den skattskyldiges livsföring.[13]

Skönstaxering med ledning av en kontantberäkning sammankopplas ofta med existensminimum, med vilket menas den lägsta gränsen för vad den skattskyldige med make och oförsörjda barn anses ha kunnat leva på under året. Riksskatteverket fastställer varje år normalbelopp för existensminimum för olika kategorier skattskyldiga.[14] Enligt af Ekenstam skönstaxeras ofta rörelser efter kontantberäkning, där kontantöverskottet ligger i närheten av existensminimum eller där kontantunderskott uppkommit. Sådana rörelser står ofta på gränsen till konkurs eller är obetydliga

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

på grund av att de är nystartade. Ofta är också deklarationsunderlaget för sådana rörelser bristfälligt, varför anledning till skönstaxering kan finnas.[15] En alltför slentrianmässig skönstaxering i sådana fall medför emellertid ofta fel utslag, vilka kunde undvikits genom att till exempel komplettera kontantberäkningen med en likviditetsbedömning.[16]

Svårigheter kan också uppkomma, när det gäller att fastställa vilken konsumentkategori den skattskyldige tillhör och med ledning härav hans levnadskostnader utifrån en kontantsammanställning. Rörelseidkaren har nämligen stora möjligheter att reglera sina inkomster ur progressivitetssynpunkt genom att utnyttja reglerna om varulagervärdering, värdeminskningsavdrag och dylikt. I fall, då sådana regleringar är möjliga, torde knappast en jämförelse mellan kontantöverskott och deklarerad inkomst vara vägledande för TN. Icke desto mindre förekommer det ofta, att TN trott sig kunna fastställa en riktig taxering motsvarande en rörelseidkares uppskattade levnadsstandard genom att, utan mera ingående utredningar, höja taxeringen med ett eller ett par tusen kronor. Efter besvär till PN har emellertid sådana skönstaxeringar oftast undanröjts, varefter den slutliga taxeringen fastställts i enlighet med deklarationen.[17]

En kontantberäkning torde endast ha en funktion att fylla vid mycket lågt deklarerade inkomster, där ett kontantunderskott eller ett kontantöverskott under existensminimum uppstått. Har däremot den skattskyldige kunnat klara sitt livsuppehälle på den deklarerade inkomsten, ger en kontantberäkning föga vägledning. Det är nämligen enligt Rydström vid kontantöverskott över existensminimum närmast omöjligt att konstatera, hur mycket över existensminimum den verkliga inkomsten ligger.[18]

Likaså kan det anses mindre tillfredsställande att i höga inkomstskikt använda jämförelse med existensminimum. Däremot torde man, med ledning av svängningar under en längre tidsperiod i individernas normala handlingsmönster mot bakgrund av allmänna ekonomiska lagar, som till exempel att levnadsstandarden beror av inkomstnivån, kunna få fram försvarbara sköntaxeringar. Därvid jämföres kontantöverskottet med den sålunda beräknade levnadsstandarden.[19]

4.2.2. *Bruttovinstmetoden*

Kontantberäkningen används på deklarationerna i dess helhet utan uppdelning på olika förvärvskällor, medan bruttovinstmetoden är bunden till en viss förvärvskälla, exempelvis inkomst av rörelse. Bruttovinsten i procent av rörelsens omsättning jämföres härvid med en bruttovinstprocent för en normal rörelse i branschen.[20] Sådana normala bruttovinstprocenter, som utarbetats delvis i samråd med näringslivets branschorganisationer, finns tillgängliga på samtliga länsstyrelsers taxeringsenheter.[21]

Orsaken till att nettovinsten, dvs. bruttovinsten minskad med omkostnaderna, inte är lämplig vid undersökning av olika rörelsers resultat, är att omkostnaderna kan variera starkt från fall till fall, vilket följande exempel torde visa.[22]

A och B driver var sin rörelse inom samma bransch. De har lika stor omsättning

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

av likadant varusortiment. Inköpen och påläggen är lika stora för båda rörelseidkarna och de har lika stor bruttovinst både till beloppet och procentuellt. Så långt är rörelserna helt identiska. Men ser man till de båda rörelseidkarnas omkostnader uppstår flera skillnader, enär A har högre hyreskostnader än B samt att A är tvungen att anlita mer lejd arbetskraft än B på grund av högre ålder och sjukdom. Resultatet blir att A får en lägre nettovinst än B. Skulle TN utgå ifrån nettovinsten som jämförelsegrund, skulle alltså A eventuellt bli skönstaxerad på grund av för låg nettovinst, under det att B skulle få sin deklaration godkänd av taxeringsmyndigheterna, trots att rörelserna i realiteten är identiska.[23]

Bruttovinstmetoden torde vara den vanligaste metoden för taxering av rörelseidkare. Det är dock viktigt att den används kritiskt och med stor försiktighet, då det finns en rad faktorer, som kan påverka bruttovinsten i den ena eller andra riktningen.[24]

En av de viktigaste faktorerna är värderingen av varulagret, speciellt förändringar i den dolda reserven. I deklarationen är den skattskyldige pliktig att lämna uppgifter om lagrets värde vid utgången av beskattningsåret. TN kan då vid en jämförelse med föregående års deklaration avgöra om någon förändring skett. Om den dolda reserven har ökat, har bruttovinsten minskat och tvärtom.[25] För att få fram den verkliga bruttovinsten, i de fall där den dolda reserven har ökat, måste man göra ett tillägg till den redovisade bruttovinsten, eftersom den då har redovisats för lågt. Har däremot den dolda reserven minskat, medför detta att bruttovinsten redovisats för högt, varför ett avdrag från den redovisade bruttovinsten måste göras.[26]

För att eliminera de olika sätten för beräkning av inkuransavdragets storlek som finns, definieras vid bruttovinstberäkning den dolda reserven som skillnaden mellan anskaffningsvärdet och det bokförda värdet. Man får därigenom ökade möjligheter till en enhetligare beräkning av bruttovinsten.[27]

Vid beräkning av bruttovinsten i procent av omsättningen måste man utreda om alla varor sålts till normalt pris eller om rabattförsäljning förekommit. Det torde vara vanligt, att man inom detaljhandeln tillämpar rabattförsäljning till stora kunder, exempelvis hotell, serveringar, industrier etc. Även s. k. prestationsrabatter vid köp i exempelvis början av veckan förekommer. Detta kan vara en förklaring till att bruttovinsten i en rörelse är onormalt låg.[28]

En annan faktor, som kan tänkas påverka bruttovinstens storlek är konkurrensförhållanden mellan olika företagsformer samt därmed sammanhängande strukturförändringar. Inom detaljhandeln har utvecklingen gått från de traditionella livsmedelsaffärerna med manuell betjäning till självbetjäningsaffärer och kedjeföretag, som mer eller mindre konkurrerat ut de traditionella butikerna. Som exempel kan nämnas en livsmedelsaffär, där rörelseidkaren redovisat en bruttovinst på 18—19 % av omsättningen under många år. Helt plötsligt sjönk den till 10 % utan att någon förklaring kunde erhållas ur lagervärderingen. Rörelseidkaren skönstaxerades till ett belopp motsvarande en bruttovinst på 18 %. Här kunde kanske TN:s eventuella lokal- och personkännedom ha spelat en viss roll till rörelseidkarens fördel. Rörelseidkaren anförde nämligen besvär till PN med motiveringen, att han varit tvungen att

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

dels sänka sina priser och dels införa prestationsrabatter på grund av att två konkurrerande företag etablerat sig i närheten av hans rörelse. PN undanröjde skönstaxeringen.[29]

En viss betydelse för bruttovinstens storlek har även sortimentets beskaffenhet. Varor av lägre kvalitet säljs ofta till lägre pris och ger sämre bruttovinst än kvalitetsvaror. Vid bedömningen av en rörelses resultat, måste TN således veta, till vilken kategori rörelsen hör.[30]

Det är inte bara rörelsens art och omfattning, som påverkar bruttovinstens storlek. Även människorna bakom rörelsen, rörelseidkaren själv och hans personal, kan naturligtvis genom sitt sätt att driva rörelsen och föra räkenskaper påverka dess resultat. I sitt arbete har TN visserligen en viss hjälp av uppgifter om normal bruttovinst för olika branscher. Men TO och hans ledamöter får, som nämnts, under inga förhållanden stirra sig blinda på en viss procentsats. De måste hela tiden vara medvetna om att normalprocenterna är statistiskt beräknade siffror. I det enskilda fallet kanske de inte alls blir tillämpliga, när TN tagit hänsyn till de viktigaste faktorerna, som kan påverka en rörelses resultat.[31] En specerihandlare hade i PN fått nettointäkten av sin rörelse skönsmässigt höjd från 3.140 kronor till 20.000 kronor på grund av att rörelsens bruttovinst understeg den genomsnittliga procentsatsen för livsmedelsföretag med 3—4 %. RR godtog ej, vad den skattskyldige anfört om att varorna sålts med lägre vinstprocent än normalt samt att rörelsen drivits som snabbköpsaffär med registrering av inbetalningar genom kassaapparat, som en förklaring till den låga bruttovinsten. En skönsmässig uppskattning av inkomsten ansågs befogad, men taxeringen sänktes till 13.000 kronor med hänsyn till vad den skattskyldige anfört och till att jämförelseprocentsatsen var en statistiskt beräknad genomsnittsprocentsats.[32] TN måste även vara medveten om att den omständigheten, att rörelsen utvisar låg bruttovinst, inte enbart kan utgöra grund för en skönstaxering, såvida den inte alltför mycket understiger normalprocenten.[33] Så var dock fallet i en kioskrörelse, där skönstaxering ansågs vara befogad på grund av betydande skillnad mellan den normala bruttovinstprocenten och den, som redovisats i deklarationen.[34]

Skönstaxering kan däremot komma att aktualiseras i de fall, där sådana brister i bokföringen påträffas att detta tillsammans med den låga bruttovinsten kan komma att rubba tilltron till bokföringen.[35]

I ett fall från 1962 har RR ansett, att de felaktigheter, som påträffats i bokföringen inte varit allvarliga i och för sig. Men de har i förening med den onormalt låga bruttovinsten ansetts vara ägnade att rubba tilltron till bokföringen. På grund härav uppskattades rörelseidkarens inkomster med ledning av rörelsens verksamhet och omfattning.[36] Det bör dock noteras, att RR kommit till motsatt resultat i ett fall från 1969. Motiveringen var här, att det inte hade framställts sådana anmärkningar mot den skattskyldiges räkenskaper att tilltron till dem kunde rubbas i så hög grad att skönstaxering ansågs befogad. Den redovisade bruttovinsten understeg avsevärt den för branschen normala, men hänsyn hade tagits till vad den skattskyldige anfört om rörelsens lönsamhet och övriga förhållanden.[37]

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

4.2.3. *Bruttovinstmetoden i kombination med kontantberäkningsmetoden*

Bruttovinstmetoden bör regelmässigt användas i kombination med kontantberäkningsmetoden för en kontroll av om redovisningen i deklarationen utvisar kontantöverskott eller -underskott.[38] Det anses dock, att kontantberäkningsmetoden har större räckvidd än bruttovinstmetoden genom att man med den metoden kan komma åt rörelser, vars resultat ej har redovisats.

Vidare finns det rörelser med okänd bruttovinstprocent eller starkt varierande sådan, som ej kan läggas till grund för en bruttovinstberäkning. Kontantberäkningsmetoden ger också möjlighet att upptäcka förändringar i omsättningen, även om bruttovinstprocenten är oförändrad. Å andra sidan kan bruttovinstmetoden sägas vara ett medel att motverka skönstaxeringar på grundval av kontantberäkningar med felaktigt underlag. Någon motsvarighet till existensminimum finns inte vid bruttovinstberäkning. Om de två metoderna ger olika resultat ställs TN inför en valsituation ifråga om hur hög skönstaxeringen skall bli. Om särskilda omständigheter i det enskilda fallet ej talar för annat torde TN gå på den hårdaste linjen.[39]

Det hävdas visserligen ibland att man i taxeringsmål hellre bör "fria än fälla". Detta speglar dock en uppfattning, att taxeringsprocessen bör jämställas med straffprocessen. Enligt Walberg är emellertid något sådant icke möjligt, då en befrielse från straffsanktioner ej återverkar på andra människors situationer, medan en obefogad skattebefrielse direkt måste övervältras på övriga skattskyldiga. TN kan således i sina avgöranden inte ensidigt gå på den mildare linjen till förmån för den skattskyldige.[40]

4.3. **Räkenskapers bevisvärde**

Uppgifterna i deklarationerna och i underlaget för dessa skall anses äga vitsord så länge det inte bevisats att de är felaktiga eller sannolikt felaktiga. I taxeringsprocessen tillämpas principen om fri bevisprövning. Härvid skall man ta hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter i varje enskilt fall.[41] Även upplysningar från den skattskyldige skall beaktas, då han utgör den viktigaste upplysningskällan.[42]

I 21 § TF stadgas helt allmänt att om underlaget för deklarationen är bristfälligt, skall inkomsten uppskattas tilll skäligt belopp med hänsyn till verksamhetens art och omfattning. Ledning för bedömningen av räkenskapernas bevisvärde saknas. Hjälp kan visserligen erhållas i skattedomstolarnas praxis, men avgörandena måste tolkas *försiktigt*, eftersom omständigheterna i de enskilda fallen påverkar utgången. Det är emellertid inte säkert, att bristfälliga räkenskaper alltid skall föranleda skönstaxering.

Räkenskapernas beskaffenhet kan vara av sådan art att tillräcklig anledning till avvikelse från deklarationen saknas.[43] Vid beräkning av en droskägares inkomst av dricspengar ansågs ej tillräckliga skäl föreligga för avvikelse från deklarationen. Den skattskyldige hade fört dagliga anteckningar efter kontroll av växelkassan. Han hade ingivit en sammanställning av anteckningarna till skattemyndigheterna och även erbjudit sig att visa anteckningarna i original vid en eventuell taxeringsrevision.[44*]

Bevisvärdet för räkenskaperna kan i allmänhet sägas vara beroende av företagets

* Enl. dekl. utgjorde dricspengarna 4 % av inkört belopp medan PN:s norm motsvarade

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

storlek och av dess kontorsorganisation.[45] I små rörelser är det vanligt att ägaren själv har hand om bokföringen. Det förekommer även att insamlat bokföringsmaterial vid årets slut överlämnas till en bokföringsbyrå. Bokföringen upprättas där i efterhand i avsikt att den till det yttre skall likna en oklanderlig bokföring förd löpande under året. Att räkenskaper enligt ett sådant system har ringa bevisvärde är uppenbart.[46]

I ett fall från 1965, där av taxeringsrevisionen hade framgått att dagboken förts i efterhand har RR dock icke ansett tillräckliga skäl föreligga för att frångå den skattskyldiges deklaration på grund av vad som förekommit i målet.[47]

Bland de typer av anmärkningar, som kan riktas mot en rörelses räkenskaper i syfte att rubba deras bevisvärde skall några i korthet behandlas.

För att en bokföring skall tillmätas vitsord är det av vikt att grundmaterialet i form av kassakladd eller kassaremsor finns bevarat. Med ledning av detta material kan en tillförlitlig dagbok upprättas.[48] Har materialet inte bevarats i sitt ursprungliga skick, kan det endast utgöra underlag för en rekonstruktion, i vilken det kan insmyga sig mer eller mindre medvetna felaktigheter, som påverkar räkenskapernas bevisvärde i negativ riktning.[49] RR har fastställt KR:s beslut om skönstaxering i ett fall, där kontroll av inkomstredovisningen ej kunde ske på grund av att kontrollremsorna ej fanns bevarade.[50]

En annan allvarlig brist är att ett direkt påvisbart fel influtit i bokföringen, exempelvis att en inkomstpost har utelämnats. I och för sig skall man dock inte låta denna omständighet vara utslagsgivande vid bedömningen av bokföringens trovärdighet. Man måste även ta hänsyn till övriga omständigheter i det enskilda fallet. Rör det sig endast om ett enstaka fel i en annars oklanderlig bokföring torde skattedomstolarna kunna rätt felet och i övrigt fastställa taxeringen enligt deklarationen. Men har å andra sidan utgifter också utelämnats och felföringar påvisats, sjunker tilltron till deklarationen. Om årsresultatet i ett sådant fall skulle ha blivit onormalt lågt vid en korrekt redovisning, kan följden bli en skönsmässig uppskattning av inkomsterna på grund av att inkomstredovisningen varit missvisande.[51]

Som ovan behandats har TN främst två hjälpmedel att tillgripa vid skönstaxering, nämligen kontantsammanställning och bruttovinstkalkyl. Med dessa metoder kan TN även förebringa bevisning om att räkenskaperna är otillförlitliga.[52] Är bruttovinsten onormalt låg eller är kontantöverskottet otillräckligt, kan detta tyda på att bokföringen inte är materiellt riktig.[53] Har hänsyn tagits till samtliga föreliggande omständigheter i fallet, kan denna bevisning utgöra tillräcklig anledning för TN att frångå deklarationen.[54]

En skönstaxering som åsatts med nämndens lokal- och personkännedom som enda underlag torde i och för sig inte ha något större bevisvärde. Skäligheten av taxeringen och trovärdigheten av deklarationsunderlaget kan bedömas först vid en taxeringsrevision, som ofta följer då den skattskyldige överklagat taxeringen. Om den

8 %. Utgången i målet torde förklaras med en hänvisning till att skattskyldig kan välja mellan att låta tax.-revision ske hos honom och att överlämna räkenskapshandlingarna till revisorn eller vederbörande myndighet. Någon revision kom emellertid ej till stånd. Jfr Hedberg m fl s 175. *Red.*

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

skattskyldige inte överklagar TN:s beslut, kan det, enligt Rydin, tolkas som ett bevis för att taxeringen varit berättigad.[55] Även Welinder är av den uppfattningen, att den låga besvärsfrekvensen vid skönstaxeringar tyder på att de för det mesta ej är för höga.[56] Motsatt ståndpunkt framförs emellertid av Rydström, som menar, att det faktum att en skönstaxering inte överklagas, alls inte utgör något bevis för att taxeringen blivit riktig. Det kan i stället bero på att den skattskyldige saknar bevis för att taxeringen är felaktig. En annan och tämligen vanlig orsak till att en felaktig skönstaxering ej överklagas, är att den skattskyldige inte har tillräckliga kunskaper i skattefrågor och varken har tid eller råd att anlita en skatteexpert.[57]

Den bästa informationen om en deklarations underlag och övrig utredning i samband med taxeringen bör naturligt nog komma från den skattskyldige själv. Den skattskyldiges passivitet torde emellertid böra beaktas vid bevisvärderingen. Om den skattskyldige underlåter att efter anmaning lämna upplysningar om exempelvis orsaken till en låg bruttovinst, kan det finnas anledning för TN att antaga att bruttovinsten inte är korrekt redovisad. Man bör dock iaktta viss försiktighet vid bedömning av eventuell försummelse från den skattskyldiges sida, då denne ofta inte själv kan avgöra, vilken utredning som kan anses relevant. Ofta kan passiviteten bero på att den skattskyldige ej förstått innebörden av framställda frågor. Orsaken till att den skattskyldige ej ger upplysningar om sina inkomster, kan även vara, att den skattskyldige inte vill avslöja ofördelaktiga omständigheter eller att han inte anser inkomsten ifråga vara skattepliktig,[58] (jfr RR:s dom 6.8.72, TI ang. J. G. Malmberg).

Regeln om skönstaxering i 21 § TF utgör en bevisregel. I realiteten innebär den inte något nytt i förhållande till vad som gällde före dess införande i TF. Taxeringsmyndigheterna måste i varje särskilt fall åsätta en materiellt riktig taxering utifrån uppgifter i deklarationsmaterialet eller med hjälp av uppskattning i de fall, där underlag för taxering saknas.[59] I och med att regeln är generellt avfattad, uppstår praktiska tillämpningssvårigheter och bevisvärderingsproblem, som måste lösas för att en materiellt riktig taxering skall kunna åsättas, varken för hög eller för låg.[60] Detta torde vara en bland de svåraste uppgifterna i taxeringsarbetet.[61] Bedömningen av den bevisvärdering, som resultaten av de ovan berörda arbetsmetoderna leder fram till, skall inte enbart vara avgörande för räkenskapernas tillförlitlighet, utan även klarlägga arten och omfattningen av rörelsernas verksamhet samt övriga omständigheter i de enskilda fallen.[62]

5 Undersökning av 1969 års taxering inom vissa särskilda taxeringsdistrikt i Västernorrlands län samt jämförelser med undersökningar av 1963-1965 års taxeringar inom motsvarande distrikt

5.1. Undersökningsmetod och metodproblem

Som underlag för undersökningen har, som ovan angivits, valts skönsmässiga taxeringar av rörelseidkare inom vissa särskilda taxeringsdistrikt i Västernorrlands län år

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

1969. Här skall något beröras den metod, som använts vid insamlandet av materialet samt de problem, som uppstått.[1]

5.1.1. *Insamlande av material*

Den undersökningsmetod, som använts är i flera avseenden primitiv och tidsödande, då allt material fått tas fram manuellt. Detta berodde till stor del på att någon rutin för undersökningar av effekter på skönstaxeringar inte fanns tillgänglig, då ämnet tidigare ej undersökts i större omfattning än vad undersökningarna från 1963—1965 ger vid handen. Dessa undersökningar kommer att behandlas nedan under 5.2.2.

Undersökningen av 1969 års taxering kan indelas i tre delar, nämligen 1) taxeringsförfarandet i TN och besvärsförfarandet i PN, 2) effekter på uppbördssidan samt 3) effekter på kronofogdesidan.

De viktigaste handlingarna, som ligger till grund för undersökningsmaterialet rörande taxeringsförfarandet, är de skattskyldigas deklarationer och i de fall där besvär till PN anförts, PN-akterna. För varje individuell skönstaxering antecknades den skattskyldiges personnummer, namn och deklarationsnummer. Dessa personliga data användes sedan som hjälpmedel för att få fram de erforderliga uppgifterna om skönstaxeringarnas effekter på uppbörds- och kronofogdesidorna.

Som grund för upprättande av en branschfördelning av skönstaxeringarna noterades den skattskyldiges bransch. Vidare antecknades den deklarerade nettointäkten av rörelsen. Denna uppgift utgör en riktlinje för TN vid dennes uppskattning av rörelsens art och omfattning.

För att utröna skönstaxeringsinstitutets praktiska funktion i de två första instanserna (TN och PN)[2] insamlades uppgifter om TN:s beslut och motiveringar vid såväl fullständiga som partiella skönstaxeringar, TI:s yttranden över besvär till PN, i förekommande fall taxeringsrevisorernas yttranden enligt revisionspromemorian samt PN:s beslut och motiveringar. Uppgifterna ger underlag för beräkningar av skönstaxerings- och besvärsfrekvenserna inom de olika distrikten. Motiveringarna har antecknats för att undersöka under vilka förutsättningar TN har åsatt skönstaxeringarna. Det ligger, som ovan antytts, i den skattskyldiges intresse att skönstaxeringarna är materiellt riktiga med tillfredsställande motiveringar.

Den andra och tredje delen av undersökningen, d. v. s skönstaxeringarnas effekter på uppbörds- och kronofogdesidorna, rör det allmännas intresse av att erhålla de enligt taxeringarna fastställda skattebeloppen. I uppbördslängden återfanns uppgifter om huruvida skönstaxeringarna hade föranlett överskjutande skatt eller kvarskatt. Skattskyldig, som fått kvarskatt, hade att betala denna under uppbördsterminerna i mars och maj 1970. För att få ett mått på hur stor del av kvarskatten, som hade betalats under dessa uppbördsterminer, noterades ur uppbördslistan den betalda och obetalda kvarskatten. Obetald kvarskatt restföres hos kronofogdemyndigheten. Effekten av eventuella indrivningsåtgärder avlästes i form av betald, obetald eller avskrisen skatt ur kronofogdemyndigheternas centralregister. Dessa uppgifter utgjorde sam-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

tidigt ett mått på den del av de skattefordringar på grund av skönstaxeringar, som myndigheterna lyckats tillföra det allmänna.

Ett problem vid beräkning av det antal skattskyldiga, som inbetalat kvarskatt på grund av skönstaxeringar, utgjordes av att vissa skattskyldiga endast delvis inbetalt sin kvarskatt. För att undvika beräkning av delar av skattskyldiga har därför i antalsberäkningen endast medtagits sådana skattskyldiga, som på uppbörds- eller kronofogdesidan till fullo inbetalt sin kvarskatt. Härigenom erhålles således ett mått på antalet skattskyldiga, som med eller utan indrivningsåtgärder, kunnat helt betala sin kvarskatt. Detta beräkningssätt har emellertid medfört att uppgifter om genomsnittligt inbetald kvarskatt per noterad skönstaxerad inte är absolut korrekta, då i inbetalade belopp även inräknats delbetalningar. Ett studium av detta fenomen har emellertid visat att felmarginalen totalt sett blir relativt liten, då de flesta delbetalningarna på uppbördssidan oftast resulterar i slutlig inbetalning av kvarskatt genom kronofogdemyndighetens åtgärder. Inom Härnösands fögderi var således totalt sett alla kvarskatteinbetalningar helinbetalningar och inom Örnsköldsviks och Sundsvalls fögderier var endast 5 % respektive 10 % av den totalt betalda kvarskatten delbetalningar.

I undersökningen har det totala antalet rörelsetaxerade inom respektive distrikt använts som relationstal vid beräkning av skönstaxeringarnas andel av de totala taxeringarna. Uppgifterna fanns ej centralt dokumenterade, frånsett en viss statistik rörande underlag för beräkning av TO-arvoden. I övrigt fick manuella summeringar av de rörelsetaxerade göras med ledning av inkomsttaxeringslängderna. I särskild TN behandlas även rörelseidkarnas makar och barn. Vid beräkningen av antalet rörelsetaxerade har dock bortsetts från makar och barn i de fall, då de ej taxerats för inkomst av rörelse.[3]

Den berörda undersökningsmetoden har till stor del fått anknytas till de undersökningar, som utfördes på 1963—1965 års taxeringar. Detta beror dels, som ovan nämnts, på avsaknaden av någon annan lämplig metod, och dels på att 1969 års undersökning till vissa delar skall jämföras med de tidigare undersökningarna, varför paralleller måste kunna dras.

5.2. Analys av materialet

Analysen av undersökningsmaterialet för de tre fögderierna vid 1969 års taxering inleds med en redogörelse för den totala skönstaxerings- och besvärsfrekvensen uppdelad på fullständiga och partiella skönstaxeringar, därav föranledda besvär till PN, samt PN:s beslut.

Resultaten av skönstaxerings- och besvärsfrekvensen jämföres sedan med undersökningarna av 1963—1965 års taxeringar i motsvarande distrikt i Västernorrlands län och med en undersökning av 1967 års taxering i Kronobergs län.

Härefter behandlas TN:s, TI:s och PN:s motiveringar samt taxeringsrevisioner totalt fördelade på de olika fögderierna. Vad gäller TN:s motiveringar kommer dessa att jämföras med undersökningen från Kronobergs län.

Skönstaxerings- och besvärsfrekvensen, TN:s och TI:s motiveringar, förekomsten

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

av taxeringsrevisioner samt PN:s beslut behandlas branschvis inom de olika fögderierna. Även här sker en uppdelning på fullständiga och partiella skönstaxeringar och därav föranledda besvär. Av PN:s beslut kan man i viss mån konstatera vilka av TN:s motiveringar som stått sig i PN samt vilka resultat i PN taxeringsrevisionerna bidragit till.

Analysen avslutas med en redogörelse för effekterna inom de olika fögderierna i form av inbetald kvarskatt på grund av skönstaxeringarna, dels på uppbördssidan och dels på kronofogdesidan.

Sammanställningar av undersökningsmaterialet framgår av tabeller i bilagan. För enkelhets skull behandlas de fyra undersökta distrikten inom Sundsvalls fögderi under samlingsbeteckningen Sundsvalls fögderi.

5.2.1. *Skönstaxerings- och besvärsfrekvens*

Avsnittet bygger på bilaga 1, tabell 1—2

Fullständiga skönstaxeringar

Det totala antalet rörelseidkare, som taxerades i särskild TN år 1969 var i Härnösands fögderi 1.643 st., varav 105 st., eller 6 %, åsattes skönstaxeringar (både fullständiga och partiella). Motsvarande antal i Örnsköldsviks fögderi var 3.994, varav 161 st., eller 4 %, skönstaxerades, samt i Sundsvalls fögderi 4.777 st., varav 266 skönstaxeringar, eller 5 % av antalet rörelsetaxerade.

Inom Härnösands fögderi skönstaxerades 51 rörelseidkare utan deklaration, inom Örnsköldsviks fögderi 89 samt inom Sundsvalls fögderi 141. Detta utgjorde för Härnösands del 48 % av antalet skönstaxerade. I Örnsköldsviks och Sundsvalls fögderier var den procentuella andelen fullständiga skönstaxeringar 55 % respektive 53 % av antalet skönstaxerade. De skattskyldigas underlåtenhet att avlämna deklaration resulterade i skönsmässiga höjningar från TN:s sida till ett sammanlagt belopp av 940.116 kronor, eller 79 % av den totala skönshöjningen (1.178.218 kronor) inom Härnösands fögderi. Motsvarande höjningar inom Örnsköldsviks och Sundsvalls fögderier uppgick till sammanlagt 1.949. 076 kronor, eller 86 %, respektive 3.020.000 kronor, eller 77 % av den totala skönshöjningen, som här utgjorde 2.295.904 kronor respektive 3.931.765 kronor. De genomsnittliga fullständiga skönshöjningarna i de tre fögderierna var således 18.434 kronor, 21.900 kronor respektive 21.418 kronor.

Besvär över fullständiga skönstaxeringar

Besvär hade anförts till PN i 14 fall, eller i 27 % av antalet fullständiga skönstaxeringar, i Härnösands fögderi. I 9 fall, eller i 64 % av besvären, hade PN sänkt nettointäkten av rörelse med sammanlagt 75.439 kronor. I 3 fall, eller i 22 % av besvären, hade TN:s beslut stått fast i PN och i 2 fall, eller i 14 % av besvären, hade nettointäkten höjts med totalt 18.194 kronor.

I Örnsköldsviks fögderi hade 29 skattskyldiga, som skönstaxerats på grund av avsaknad av deklaration, anfört besvär till PN. Detta utgjorde 33 % av antalet fullständiga skönstaxeringar. I 17 fall, eller i 58 % av besvären, hade den skattskyldiges besvär bifallits, så att PN hade sänkt nettointäkten av rörelse med tillsammans 128.428 kronor. I 6 fall, eller i 21 % av besvären, hade PN avslagit besvären och i lika många fall hade PN beslutat om höjning av nettointäkten med sammanlagt 119.664 kronor.

I Sundsvalls fögderi slutligen hade de fullständiga skönstaxeringarna föranlett besvär i 31 fall, eller i 22 % av antalet skönstaxeringar utan deklaration. Av dessa 31 fall hade PN sänkt taxeringen med totalt 256.250 kronor i 241 fall, eller i 77 % av besvären. 5 fall, eller 16 % av besvären, hade stått sig i PN och 2 fall, eller 7 % av besvären, hade höjts med sammanlagt 1.760 kronor.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Partiella skönstaxeringar

I Härnösands fögderi hade 54 skattskyldiga skönstaxerats partiellt. Procentuellt sett utgjorde det 52 % av det totala antalet skönstaxeringar. De beloppsmässiga höjningarna i TN var sammanlagt 238.102 kronor, eller 21 % av den totala skönshöjningen på 1.178.218 kronor. För Örnsköldsviks fögderi del uppgick höjningarna till 346.828 kronor, eller 14 % av den sammanlagda skönshöjningen på 2.295.904 kronor, fördelas på 72 partiella skönstaxeringar, eller 45 % av det totala antalet skönstaxeringar. I Sundsvalls fögderi skönstaxerades 125 skattskyldiga partiellt, eller 47 % av det totala antalet skönstaxerade, med ett belopp av totalt 911.765 kronor, eller 23 % av de sammanlagda höjningarna på 3.931.765 kronor. De genomsnittliga partiella höjningarna i de tre undersökta fögderierna var således 4.409 kronor, 4.579 kronor respektive 7.222 kronor.

Besvär över partiella skönstaxeringar

Även de partiella skönstaxeringarna hade föranlett besvär till PN. I Härnösands fögderi hade 24 besvär anförts, eller 44 % av antalet skönstaxeringar. Av dessa hade 15 fall, eller 62,5 % av besvären, resulterat i en sänkning av nettointäkten med tillsammans 39.901 kronor. 6 fall, eller 25 % av besvären, hade stått sig i PN och i 3 fall, eller i 12,5 % av besvären, hade PN höjt nettointäkten med totalt 12.546 kronor.

I Örnsköldsviks fögderi hade 21 skattskyldiga, eller 29 % av antalet partiellt skönstaxerade, besvärat sig till PN. Härav hade 12 skönstaxeringar, eller 57 % av besvären, sänkts med sammanlagt 53.242 kronor. 6 skönstaxeringar, eller 28 % av antalet besvär, hade stått sig i PN och 3 skönstaxeringar, eller 15 % av besvären, hade höjts med totalt 11.115 kronor.

I Sundsvalls fögderi hade 35 partiella skönstaxeringar, eller 28 % av det totala antalet, föranlett besvär till PN. I 26 fall, eller i 74 % av besvären, hade PN sänkt nettointäkten med tillsammans 161.622 kronor, medan 4 fall, eller 12 % av antalet besvär, stod sig i PN och 5 fall, eller 14 %, föranledde höjning av nettointäkten med totalt 93.113 kronor.

Kommentar

Av undersökningsmaterialet framgår att förhållandet mellan fullständiga och partiella skönstaxeringar i procent av totala antalet skönstaxeringar vid 1969 års taxering var ungefär 50:50. Bland de fullständiga skönstaxeringarna låg Örnsköldsviks fögderi högst med 55 % av totala antalet skönstaxeringar och Härnösands fögderi lägst med 48 %. Förhållandet var naturligtvis omvänt, när det gällde andelen partiella skönstaxeringar. Härnösands fögderi låg således högst med 52 % och Örnsköldsviks fögderi lägst med 45 %.

Beträffande besvärsfrekvensen visar undersökningen att besvär över fullständiga skönstaxeringar hade anförts i mindre utsträckning än besvär över partiella skönstaxeringar. I medeltal hade besvär således anförts i 27,3 % av de fullständiga skönstaxeringarna mot 33,7 % av de partiella. Beträffande de fullständiga skönstaxeringarna låg Örnsköldsviks fögderi högst med besvär i 33 % av fallen, medan andelen besvär bland de partiella skönstaxeringarna låg högst i Härnösands fögderi med hela 44 %. Sundsvalls fögderi låg bäst i båda fallen med besvär i 22 % respektive 28 %.

Besvären föranledde för de mesta sänkningar av skönstaxeringarna. Bland de fullständiga skönstaxeringar, över vilka besvär anförts, hade sänkningar skett i genomsnitt för 66,3 % av fallen och motsvarande siffra för partiella skönstaxeringar var 64,5 %. Sundsvalls fögderi hade största andelen sänkningar för båda kategorierna, 77 % respektive 74 %.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Tendensen i det undersökta materialet torde således vara att många skattskyldiga skönstaxerats för högt, eftersom totalt sett 65 % av dem, som besvärat sig, också fått sänkt taxering. Detta framgår speciellt i Sundsvalls fögderi, där besvärsfrekvensen var lägst, men besvären likväl gav största andelen sänkningar.

5.2.2. *Jämförelser med tidigare undersökningar*

Om inte annat anges i texten, bygger avsnittet på bilagorna 2—4, tabellerna 3—5.

De partiella skönstaxeringarna i 1969 års undersökning skall här jämföras med de undersökningar, som utförts på 1963—65 års taxeringar i Västernorrlands län. De avsåg de skönsmässiga taxeringarna av rörelseidkare, antalet därav föranledda besvär till PN samt den slutliga effekten av höjningarna. Undersökningarna gällde endast partiella skönstaxeringar, varför någon jämförelse med 1969 års fullständiga skönstaxeringar ej har kunnat göras. Då fögderi- och distriktsindelningarna inte alls överensstämde med varandra vid de olika tidpunkterna, har för att möjliggöra jämförelser, 1969 års fögderiindelning fått tillämpas på 1963—65 års undersökningar[4].

Av tabellerna framgår antalet skönstaxeringar, dels i absoluta tal och dels i procent av antalet rörelsetaxerade inom de olika fögderierna. Även de beloppsmässiga höjningarna i TN kan utläsas, liksom antalet besvär och deras procentuella andel av de partiella skönstaxeringarna. Resultatet av PN:s arbete framgår i form av beloppsmässiga höjningar och sänkningar av nettointäkten av rörelse, samt även antal ändringar på grund av besvär och den procentuella andelen av besvären.

Vid 1963—65 års taxeringar var de genomsnittliga partiella skönshöjningarna i TN inom Härnösands fögderi 4.634 kronor, 4.394 kronor respektive 3.984 kronor. Motsvarande belopp vid 1969 års taxering var 4.409 kronor. Jämförelsen visar alltså, att de genomsnittliga höjningarna varit i stort sett likformiga.

Samma resultat erhålles även vid en motsvarande jämförelse inom Örnsköldsviks fögderi, där de genomsnittliga höjningarna uppgick till 5.029 kronor, 4.730 kronor respektive 5.382 kronor vid 1963—65 års taxeringar samt till 4.539 kronor vid 1969 års taxering.

Inom Sundsvalls fögderi däremot visar jämförelsen, att en kraftig ökning av TN:s genomsnittliga skönshöjningar skett vid 1969 års taxering (7.222 kronor mot 3.954 kronor, 3.989 kronor respektive 4.458 kronor vid 1963—65 års taxeringar).

Vid en jämförelse med 1969 års taxering visar det sig, att antalet skönstaxeringar i procent av antalet rörelsetaxerade hållit sig ganska konstant i Härnösands och Sundsvalls fögderier (medelvärde 3 % respektive 3,15 %). En liten tendens till sänkning kan dock skönjas inom Sundsvalls fögderi. I Örnsköldsviks fögderi däremot har skönstaxeringsfrekvensen sjunkit till 1,8 % av antalet rörelsetaxerade vid 1969 års taxering jämfört med 1963—65 års taxeringar, då 5—6 % av de rörelsetaxerade skönstaxerades.

Beträffande besvärsfrekvensen kan man konstatera, att besvärsandelen av antalet partiella skönstaxeringar i Härnösands fögderi hållit sig relativt konstant (22—25 %) under perioden 1963—65 för att 1969 stiga till inemot det dubbla (44 %). I Örnsköldsviks fögderi sjönk besvärsprocenten vid 1964 års taxering från 28 % till 24 % för att sedan vid 1969 års taxering åter vara uppe i 29 %. I Sundsvalls fögderi däremot har besvärsprocenten stigit kontinuerligt från 9 % vid 1963 års taxering till 28 % vid 1969 års taxering. Det bör dock uppmärksammas, att Sundsvalls fögderi hade den lägsta procentuella andelen besvär vid en jämförelse mellan de olika fögderierna vid enbart 1969 års taxering[5].

I likhet med undersökningen av 1969 års taxering kan man vid de tidigare undersökningarna spåra en tendens att TN åsätter för höga skönstaxeringar, som sedan sänks efter besvär till PN. Vid 1965 års taxering hade samtliga besvär i Härnösands fögderi bifallits genom sänkning i PN.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Vid 1963 och 1965 års taxeringar i Sundsvalls fögderi hade vid besvär skönstaxeringarna stått fast i ungefär lika hög grad som de föranlett sänkning. Vid 1969 års taxering hade hela 74 % av antalet besvär sänkts i PN. Inom Örnsköldsviks fögderi däremot hade PN vid 1969 års taxering inte sänkt skönstaxeringarna i lika hög grad som vid 1963—65 års taxeringar (57 % mot i genomsnitt 74,7 %).

Dessa resultat styrks även av en undersökning av skönstaxeringar i särskild TN vid 1967 års taxering i Kronobergs län. Enbart partiella skönstaxeringar hade undersökts. Härvid hade ej skönsmässiga höjningar av varuuttag för personligt bruk eller reducering av bilkostnader medtagits. I antalet deklarationer beräknades antalet makar och barn ingå med ca 1/3. TN hade skönstaxerat 288 skattskyldiga eller 3,3 % av antalet rörelsetaxerade till ett sammanlagt belopp av 2.265.400 kronor eller i genomsnitt 7.900 kronor. 75 skattskyldiga, eller 26 % av antalet skönstaxerade, besvärade sig till PN, som i sitt beslut sänkte taxeringen i 40 fall, eller 53 % av besvären, med sammanlagt 305.500 kronor. I 19 fall, eller 25 % av besvären, kvarstod TN:s beslut och i 16 fall, eller i 22 % av besvären, höjdes TN:s beslut med sammanlagt 118.300 kronor, varav 7 fall, där skönstaxeringen undanröjdes, men med en viss höjning av deklarerad nettointäkt.[6]

5.2.3. *TN:s motiveringar*

Genomgående har TN vid 1969 års taxering endast motiverat besluten för de partiella skönstaxeringarna. Någon jämförelse med 1963—65 års undersökningar kan inte göras, då dessa inte innehåller några uppgifter om motiveringar till skönstaxeringarna. En jämförelse med 1967 års undersökning i Kronobergs län är däremot möjligt. Motiveringarna kan systematiseras i fyra grupper, nämligen kontantberäkning, bruttovinstberäkning, annat skäl och flera andra skäl.

I motiveringen kontantberäkning kan man finna dels kontantunderskott och dels lågt kontantöverskott. Någon klarhet i hur existensminimum har påverkat kontantberäkningen har ej kunnat spåras i materialet. I underrättelserna till de skattskyldiga har endast angetts, att kontantöverskott varit för lågt eller otillräckligt för att bestrida den skattskyldiges levnadskostnader. I de fall, där skönstaxering åsatts på grund av kontantunderskott, har den skattskyldige ofta inte lämnat någon förklaring till underskottet, varför denna passivitet har länt till den skattskyldiges nackdel i bevishänseende.

Att bruttovinstmetoden använts som motivering framgår av att TN angett, att bruttovinsten varit för låg i förhållande till omsättningen jämfört med tidigare år eller med hänsyn till normal bruttovinst för branschen i fråga. Trots den skattskyldiges förklaringar kan bruttovinsten ändå ha ansetts vara för låg. Detta gällde till exempel en handlare, som varit tvungen att sänka priser och omkostnader för att klara konkurrens från varuhus.

Motiveringarna under rubriken ”annat skäl” kan innebära ett flertal olika grunder för skönstaxeringar. De kan ha grundats på TN:s uppfattning, att rörelsernas omfattning varit större än vad deklarationerna utvisat. Vidare kan TN:s motivering peka på bristfälligheter i deklarationerna eller i dess underlag, såsom att rörelsebilagorna ej inlämnats korrekt ifyllda eller att förändringar gjorts i den dolda reserven med därmed följande ändringar av bruttovinsten. Andra grunder har varit för lågt redovisade nettointäkter av rörelse, för lågt upptagna privata bilkostnader eller varuuttag. Undersökningen har visat, att de mest frekventa motiveringarna inom de olika fögderierna under denna avdelning har varit bristfälliga redovisningar och deklarationer samt att rörelsernas omfattning ansetts större än deklarerats. Till dessa motiveringar hänförde sig 81 % av TN:s beslut i undersökningsmaterialet.

I fall, där ”flera andra skäl” kan anses ha motiverat skönstaxeringar finner man kombinationer av olika slag av de ovan berörda grunderna. Det kan exempelvis röra sig om låg bruttovinst kombinerad med lågt kontantöverskott eller med lågt redovisade varuuttag. Lågt kontantöverskott kan ha kombinerats med TN:s uppfattning om rörelsens omfattning, med ofullständig

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

redovisning eller med låg bruttovinst och låga varuuttag. Kort sagt kan en mängd olika kombinationer åstadkommas, så att de vid bevisvärdering i TN ger en godtagbar motivering för en skönsmässig bedömning av den skattskyldiges inkomster.

Inom Härnösands fögderi var som synes kontantberäkningsmetoden mest frekvent.[7] Även kombinationer av flera olika motiveringar förekom i stor utsträckning. Inom Örnsköldsviks fögderi var däremot bruttovinstmetoden den mest använda. Mer än 50 % av de partiella skönstaxeringarna motiverades med för låg bruttovinst i procent av omsättningen. I Sundsvalls fögderi användes de olika motiveringarna med större spridning än i de andra fögderierna. Som framgår av tabellen låg "annat skäl" högst med 38 % av antalet skönstaxeringar, men följt av kontantberäkningsmetoden på 27 %. Bruttovinstmetoden användes ungefär lika ofta som "flera andra skäl" (17 % respektive 18 %). Skillnaderna mellan fögderierna torde bero på skiljaktigheter i TN:s sammansättning, på dess lokal- och personkännedom samt på vilka arbetsmetoder TO och ledamöterna i TN föredrar att använda vid åsättande av skönstaxeringar.

Om man jämför den totala spridningen inom de undersökta fögderierna i Västernorrlands län med undersökningen i Kronobergs län visar tabellerna stora likheter.[8] Kontantberäkningsmetoden används i något större utsträckning i Kronobergs län. Motsatsen är fallet med bruttovinstmetoden, som har använts något mer i Västernorrlands län. De övriga motiveringarna har vid en jämförelse använts i ungefär lika hög grad i de båda länen.

5.2.4. *TI:s motiveringar, taxeringsrevisioner*

Av undersökningsmaterialet 1969 framgår TI:s motiveringar i de flesta fall endast i den mån TI själv har anfört besvär över de skattskyldigas taxeringar. Inom Härnösands fögderi har TI i 2 fall besvärat sig till PN och yrkade i båda fallen höjning av taxeringarna. Motiveringarna tog fasta på bristfälliga räkenskaper i kombination med låg bruttovinst samt enbart av bristfälligheter i räkenskapsmaterialet. I övrigt har TI:s yttranden över de skattskyldigas besvär till PN i de flesta fall inskränkt sig till bifall eller avslag på den skattskyldiges besvär (12 bifall och 8 avslag). Ti har även åberopat verkställd taxeringsrevision vid 8 bifall och 3 avslag. Dessutom har några avslag enligt undersökningsmaterialet motiverats med lågt eller otillräckligt kontantöverskott samt bristfällig bokföring.

Inom Örnsköldsviks fögderi har 5 TI-besvär förekommit, varav 2 till den skattskyldiges fördel. I de 3 andra fallen har TI yrkat höjning av taxeringarna på grund av oförklarat kontantunderskott, låg bruttovinst samt otillförlitligt underlag för deklarationen. I övrigt har TI yttrat sig för bifall av de skattskyldigas besvär i 28 fall och för avslag i 16 fall. I ytterligare ett avslag har det ej funnits sådant underlag för bokföringen, att besvären skulle ha kunnat bifallas.

Även inom Sundsvalls fögderi har TI i de flesta fall yttrat sig till den skattskyldiges fördel (38 bifall). I ett fall har TI, enligt vad undersökningsmaterialet ger vid handen, motiverat sitt bifall med att underlaget visserligen var bristfälligt, men att TN skönstaxerat för högt enligt verkställd taxeringsrevision. I ett annat fall hade en kioskägare skönstaxerats partiellt på grund av att TN ansåg bruttovinsten vara ca 5 % lägre än normalt. TI biföll i sitt yttrande den skattskyldiges besvär med motivering, att en viss sänkning av nettointäktens nivå skulle ge en bättre överensstämmelse mellan motsvarande bruttovinstprocent och den för branschen normala.

TI hade i Sundsvall besvärat sig i 6 fall, samtliga till de skattskyldigas nackdel. I ett fall motiverades höjningen med att levnadskostnaderna varit otillräckliga. Ett annat skäl var att räkenskaperna var ofullständiga och ej kunde läggas till grund för taxering. I de återstående 4 fallen utgjordes motiveringarna av kombinationer av flera skäl, till exempel låg bruttovinst

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

kombinerad med lågt kontantöverskott, kombination av bristfälliga räkenskaper, lågt varuuttag och låg bruttovinst, lågt kontantöverskott i kombination med ofullständiga räkenskaper samt låg bruttovinst kombinerad med ofullständiga räkenskaper, som enligt taxeringsrevision ej kunde anses äga fullt taxeringsvitsord.

I ca 60 % av antalet besvär över skönstaxeringar hade taxeringsrevision utförts.[9] Inom Härnösands fögderi hade 15 taxeringsrevisioner, eller 58 % av dem, föranlett sänkning av skönstaxeringarna i PN, medan 7 taxeringsrevisioner (27 %) förblivit oförändrade och 4 st (15 %) hade medfört höjning av taxeringarna i PN. Resultatet var ungefär detsamma i Örnsköldsviks fögderi, där 17 taxeringsrevisioner, eller 63 % av dem, hade medfört sänkning av skönstaxeringarna i PN. 22 % av taxeringsrevisionerna, eller 6 st, hade ej föranlett någon ändring av taxeringarna, medan 4 st, eller 15 % av dem, hade medfört höjd skönstaxering i PN. I Sundsvalls fögderi hade 27 taxeringsrevisioner, eller hela 71 % av dem, medfört sänkt taxering i PN. Höjd taxering hade blivit följden av 6 taxeringsrevisioner (16 %) och oförändrad taxering av 5 revisioner, eller i 13 % av dem. De slutsatser, som har kunnat dras av revisionspromemoriorna, har varit att TN:s beslut ansetts för högt eller att skönstaxering varit befogad.

5.2.5. *PN:s motiveringar*

De motiveringar för PN:s beslut, som finns i undersökningsmaterialet, är relativt knapphändiga. PN har i de allra flesta fall följt resultaten av företagna taxeringsrevisioner och/eller TI:s yttranden med yrkande om bifall eller avslag på de skattskyldigas besvär. I Härnösands fögderi har PN således antingen följt TI:s yttrande eller både taxeringsrevision och yttrande från TI.

I Örnsköldsviks fögderi har PN gått emot TI i 4 fall, varav 2 fall sänktes och 1 fall höjdes utöver TI:s yrkande. I det fjärde fallet stod TN:s beslut fast i PN trots TI:s yrkande om höjning. I 1 fall har PN avvikit från taxeringsrevisionens resultat till nackdel för den skattskyldige.

I Sundsvalls fögderi har PN följt TI:s yttrande och taxeringsrevisionsresultat i samtliga fall utom i ett, där PN sänkt taxeringen mot TI:s yrkande om avslag på den skattskyldiges besvär.

I nästa avsnitt kommer TN:s beslut, TI-besvären, taxeringsrevisionerna och PN:s beslut att behandlas med avseende på branschtillhörighet i den mån de gäller skattskyldiga inom vissa ofta skönstaxerade branscher.

5.2.6. *Branschfördelning*

Undersökningsmaterialet har systematiserats branschvis enligt en branschförteckning upprättad av länsstyrelsen i Västernorrlands län.[10] Några avvikelser har dock gjorts. Tre nya beteckningar har införts, nämligen fabrikör, köpman och auktionskammare. Fabrikör och köpman är visserligen inga egentliga branschbeteckningar utan snarare en yrkesbeteckning, som den skattskyldige använder som branschbeteckning. De anger inte i vilken bransch den skattskyldige är verksam, men har ändå tagits med, då någon exaktare beteckning ofta inte har angetts vare sig i deklarationerna eller i taxeringsavierna. I beteckningen köpman har vid systematiseringen även inräknats affärsidkare och affärsinnehavare.

Systematiseringen inom de tre fögderierna framgår av en branschfördelning i bilagan.[11] Endast de branscher, som enligt undersökningen utsatts för skönstaxeringar, har tagits med. I varje fögderi hade dock i några fall branschtillhörighet inte alls

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

angivits i deklarationerna. Det rörde sig ofta om fullständiga skönstaxeringar, där inte heller taxeringsavierna gav någon ledning. I Härnösands fögderi uppgick detta "svinn' till 10 skönstaxeringar, medan motsvarande siffra i Örnsköldsviks fögderi var 9 och i Sundsvalls fögderi 4. Nedanstående kommentar till skönstaxeringarna inom olika branscher har begränsats till de branscher, vars antal skönstaxeringar överstigit det genomsnittliga antalet inom varje fögderi.

Med utgångspunkt från de behandlade branscherna inom de olika fögderierna kan man i viss mån avgöra vilken eller vilka av TN:s motiveringar, som stått sig i PN. Underlaget är dock tämligen litet, då endast några få partiella skönstaxeringar inom varje behandlad bransch varit oförändrade i PN. Utifrån de fullständiga skönstaxeringarna, som ej ändrats i PN, kan man ej dra några slutsatser, eftersom de genomgående inte har motiverats av TN. Vidare framgår vilka resultat i PN taxeringsrevisorerna medfört.

Härnösands fögderi

Det genomsnittliga antalet skönstaxeringar inom de olika branscherna i Härnösands fögderi är 2,9. Enligt branschfördelningen framgår att antalet skönstaxeringar inom följande branscher översteg det genomsnittliga antalet inom fögderiet: advokaterna, el.affärerna, fiskaffärerna, bokbinderierna och fiskarna (3 skönstaxeringar), bilförsäljarna, kioskerna, snickerierna och jordbruken (4), byggnadsbranschen, reparationsverkstäderna, diversehandlarna och traktorrörelserna (5) samt köpmännen (7) och åkerierna (8).

Bland advokaterna fanns 2 fullständiga skönstaxeringar, varav den ena efter taxeringsrevision höjdes i PN. En partiell skönstaxering hade åsatts med motiveringen, att kostnaderna var onormalt höga i relation till verksamhetens omfattning. Den skattskyldige anförde ej besvär till PN.

Alla 3 skönstaxeringarna inom el.affärs- och el. installationsbranschen var fullständiga. Med anledning av en av dem hade taxeringsrevision verkställts och taxeringen hade sänkts i PN.

Bland fiskaffärerna däremot var samtliga 3 skönstaxeringar partiella. Taxeringsrevision hade verkställts och besvär anförts i alla 3 fallen. I 2 fall, där motiveringarna i TN var låg bruttovinst respektive lågt kontantöverskott, hade taxeringarna sänkts i PN. Den tredje, vars motivering i TN var lågt kontantöverskott, hade däremot stått sig i PN.

Även de 3 bokbinderierna och tryckerierna hade skönstaxerats partiellt. I 1 fall var motiveringen, att avdragna kostnader syntes onormalt höga i jämförelse med verksamhetens omfattning. Den skattskyldige besvärade sig inte i detta fall till PN. De 2 andra fallen var motiverade med lågt kontantöverskott i kombination med TN:s uppfattning om rörelsens omfattning. Taxeringsrevisioner hade företagits, men båda fallen stod sig efter besvär till PN.

Likaså fiskarna hade skönstaxerats partiellt på grund av oförklarat kontantunderskott i ett fall, ofullständig deklaration i det andra samt lågt kontantöverskott i det tredje. Endast det sistnämnda överklagades och PN beslöt sänka taxeringen.

Bland bilförsäljarna skönstaxerades en partiellt på grund av otillräckligt kontantöverskott. Taxeringen höjdes i PN efter taxeringsrevision och besvär. Av de 3 fullständiga skönstaxeringarna föranledde 2 besvär med åtföljande taxeringsrevision och sänkning.

Kioskägarna inom Härnösands fögderi skönstaxerades partiellt med hjälp av kontantberäkningsmetoden i 3 fall och fullständigt i 1 fall. En av de partiella taxeringarna föranledde taxeringsrevision och sedan sänkning i PN efter besvär.

Likaså snickerierna skönstaxerades partiellt i 3 fall och fullständigt i 1 fall. Ett fall, där TN motiverat höjningen med att rörelsens omfattning torde ha varit större än deklarationen utvisat, sänktes i PN. Taxeringsrevision hade även utförts. De övriga partiella skönshöjningarna, som motiverats med lågt redovisade kostnader för privat bil i rörelsen samt lågt kontantöverskott kombinerat med TN:s uppfattning om rörelsens omfattning, kvarstod oemotsagda.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Bland jordbrukarna hade två, som skönstaxerats partiellt på grund av lågt kontantöverskott, sänkts i PN. En av de 2 partiella skönstaxeringarna hade stått sig i PN, medan den andra ej föranlett besvär.

Inom byggnadsverksamheten fanns 1 fullständig skönstaxering. Någon motivering av TN hade inte getts och den skattskyldige hade inte besvärat sig till PN. Partiella skönstaxeringar hade åsatts i 4 fall. Härav hade TN:s motivering i 2 fall varit lågt kontantöverskott, vilket i 1 fall föranlett taxeringsrevision och sänkning av taxeringen i PN. Ett TI-besvär med motiveringen att räkenskaperna varit bristfälliga, hade föranlett höjning i PN. Motiveringen i det fjärde fallet att rörelsens omfattning enligt TN skulle varit större än vad deklarationen utvisat, har fått stå oemotsagd.

Vad gäller reparationsverkstadsbranschen utgjordes alla fem skönstaxeringarna av partiella skönshöjningar. I 2 fall, där TN:s motivering varit lågt kontantöverskott, hade de skattskyldiga inte överklagat taxeringarna. I de övriga fallen däremot hade PN höjt i 1 fall, efter besvär av TI, vars motivering var låg bruttovinst och bristfälliga räkenskaper. Taxeringsrevision hade även utförts. I 2 fall hade besvären resulterat i sänkning. TN:s motiveringar var i det ena fallet lågt kontantöverskott kombinerat med låg bruttovinst och i det andra lågt redovisade bilkostnader.

Bland diversehandlarna i Härnösands fögderi hade en skönstaxerats fullständigt utan motivering. De andra fyra hade fått partiella påslag, varav i 2 fall på grund av lågt kontantöverskott och för lågt privat varuuttag och i 1 fall på grund av låg bruttovinst kombinerad med lågt kontantöverskott och lågt varuuttag. Det enda fallet, som föranlett taxeringsrevision och besvär, dock utan ändring, var motiverat med låg bruttovinst och lågt varuuttag.

Traktorrörelserna hade varit föremål för fullständig skönstaxering utan motivering i 4 fall, varav en skönstaxering sänktes efter besvär till PN. En partiell skönstaxering på grund av lågt kontantöverskott föranledde ingen åtgärd från den skattskyldiges sida.

I köpmannabranschen hade inga skönstaxeringar varit föremål för behandling i PN. Tre fullständiga skönstaxeringar utan motivering hade åsatts. Av de fyra partiella skönstaxeringarna hade två motiverats med lågt kontantöverskott och varuuttag, en med lågt kontantöverskott kombinerat med låg bruttovinst samt en med för lågt varuuttag och för lågt redovisat värde av privat bruk av bil i rörelsen.

Den hårdast drabbade branschen inom Härnösands fögderi var åkerirörelserna. Skönstaxeringarna fördelade sig jämnt på hälften partiella (4 st.) och hälften fullständiga (4 st.). Av de fullständiga och icke motiverade skönstaxeringarna hade två överklagats med det resultatet att den ena skönstaxeringen lämnats oförändrad och den andra sänkts efter taxeringsrevision. Lågt kontantöverskott hade varit motiveringen för tre partiella skönstaxeringar, varav två varit föremål för taxeringsrevision och besvär. PN hade sänkt respektive ej ändrat taxeringen i de båda fallen. Den fjärde partiellt skönstaxerade åkerirörelsen hade motiverats med ofullständig redovisning och lämnades oemotsagd av åkeriägaren.

Kommentar

Inom Härnösands fögderi hade således 5 motiveringar stått sig.[12] Av dessa utgjordes 2 av lågt kontantöverskott, 2 av en kombination mellan lågt kontantöverskott och TN:s kännedom om rörelsens omfattning. Den femte motiveringen utgjordes av låg bruttovinst kombinerad med lågt varuuttag. Av tabellen över TN:s motiveringar i Härnösands fögderi framgår även, att kontantberäkning och "flera andra skäl" varit de mest frekventa motiveringarna.[13] I 10 fall hade taxeringsrevisionerna lett till sänkt skönstaxering i PN, under det att 5 skönstaxeringar stått fast trots taxeringsrevision och 3 höjts.[14] Spridningen av taxeringsrevisionerna inom de behandlade branscherna och det resultat de föranlett i PN, stämmer väl överens med den totala fördelningen av taxeringsrevisionerna inom fögderiet.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Örnsköldsviks fögderi

Medelvärdet för antalet skönstaxeringar i en bransch inom Örnsköldsviks fögderi ligger på 4 skönstaxeringar. Över detta antal ligger bagerierna, damfriseringarna, målarna, snickerierna, jordbrukarna och fabrikörerna (5 skönstaxeringar), reparationsverkstäderna (6), traktorrörelserna (7), diversehandlarna (8), byggnadsverksamheten (9), åkerierna (10), kioskerna (11) och köpmännen (12).

Inom bageribranschen hade TN åsatt 2 fullständiga skönstaxeringar, som ej föranledde besvär till PN. Av de 3 partiella skönstaxeringarna hade två motiverats med låg bruttovinst, varav den ena föranlett besvär och taxeringsrevision. PN beslöt om sänkning. Den tredje partiella skönstaxeringen, som motiverats med lågt kontantöverskott i kombination med låg bruttovinst, kvarstod oemotsagd.

Låg bruttovinst var motiveringen till 4 av de skönstaxerade damfriseringarna. En kvarstod oförändrad efter besvär till PN. Den femte partiella skönstaxeringen, som motiverades med låg bruttovinst och lågt kontantöverskott, överklagades ej.

Bland målarna och billackerarna hade 2 skönstaxerats fullständigt, varvid den ena föranlett taxeringsrevision, och kvarstått oförändrad i PN, medan den andra sänkts. Av de 3 paartiella skönstaxeringarna hade 2 motiverats med lågt kontantöverskott och en efter TI-besvär med låg bruttovinst. Den senare, som gällde en billackerare, hade höjts i PN efter TI-besvär och taxeringsrevision.

Snickerirörelserna hade skönstaxerats partiellt i 2 fall med oförklarat kontantunderskott som motivering i det ena fallet och låg bruttovinst i det andra. I det senare fallet verkställdes taxeringsrevision och PN sänkte taxeringen efter besvär. Av de 3 fullständiga skönstaxeringarna utfördes taxeringsrevision i ett fall, vars taxering sedan sänktes i PN.

Av de 5 jordbrukarna inom fögderiet skönstaxerades 2 fullständigt utan fullföljd till PN, och 3 partiellt på grund av lågt kontantöverskott i 2 fall och ofullständig redovisning i det tredje, som sänktes i PN efter besvär och taxeringsrevision.

Skönstaxeringarna av fabrikörerna kvarstod oemotsagda, dels i de 3 fullständiga och dels i de 2 partiella, där TN:s motiveringar var låg bruttovinst och uppfattningen att rörelsens omfattning var större än deklarerat.

Bland reparationsverkstäderna fanns 1 partiellt skönstaxerad rörelse med låg bruttovinst som motivering i TN. Den kvarstod oemotsagd. Av de 5 fullständigt skönstaxerade rörelserna besvärade sig den skattskyldige i 1 fall, men taxeringen höjdes i PN.

I Örnsköldsviks fögderi hade sju traktorrörelser blivit föremål för skönstaxering, därav sex fullständigt. Av dessa hade endast en överklagats, men TN:s beslut stod sig i PN. Den enda partiella skönstaxeringen åsattes på grund av att någon specificerad redovisning ej lämnats, och den överklagades ej.

Den enda motiveringen för samtliga partiellt skönstaxarade diversehandlare (5 st.) var låg bruttovinst. Tre överklagade, varvid taxeringsrevision utfördes i två fall. Ett av dessa sänktes och ett lämnades oförändrat av PN. Det tredje besväret föranledde varken taxeringsrevision eller ändring i PN. Av de tre fullständiga skönstaxeringarna sänktes en i PN.

Av nio byggnadsrörelser skönstaxerades fem fullständigt utan motivering från TN:s sida och fyra partiellt, med lågt kontantöverskott som motivering i 1 fall och dålig eller ingen redovisning alls i 3 fall. Ingen av skönstaxeringarna har föranlett besvär till PN.

Tio åkerier hade skönstaxerats, däribland sju fullständigt. Två av dessa skönstaxeringar hade överklagats och PN:s beslut medförde sänkning i det ena fallet och ingen ändring i det andra. I det senare fallet hade taxeringsrevision vidtagits. Av de tre partiella skönstaxeringarna stod en oemotsagd med motiveringen lågt kontantöverskott och brister i deklarationen. En annan, som motiverats med lågt kontantöverskott hade, efter besvär av den skattskyldige, sänkts i PN. I det tredje fallet hade TI i besvär yrkat höjning av taxeringen på grund av oförklarat kontantunderskott, vilket även blev PN:s beslut. Taxeringsrevision hade utförts i de båda senare fallen.

Kioskägarna hade drabbats något hårdare med 11 skönstaxeringar, varav en utan deklaration

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

och motivering. Denna sänktes i PN efter taxeringsrevision. Av de övriga 10, som skönstaxerades partiellt, utgjordes TN:s motivering av lågt varuuttag i ett fall. I nio fall var orsaken till skönstaxering låg bruttovinst. Tre taxeringsrevisioner utfördes, vilka sedan ledde till sänkning i ett fall och gav oförändrad taxering i två fall.

Bland köpmännen fanns två partiella skönstaxeringar med låg bruttovinst som motivering. Den tredje motiverades med att kontanta utgifter översteg deklarerade inkomster. Samtliga partiella skönstaxeringar kvarstod oemotsagda av de skattskyldiga. Av de 8 fullständiga skönstaxeringarna å andra sidan verkställdes tre taxeringsrevisioner, som i sin tur ledde till en höjning, en sänkning och en oförändrad taxering i PN. Vidare höjdes en skönstaxering och behölls en oförändrad utan föregående taxeringsrevision. I tre fall överklagades inte de fullständiga skönstaxeringarna i fråga. Denna bransch var den hårdast drabbade i Örnsköldsviks fögderi.

Kommentar

Inom Örnsköldsviks fögderi hade 5 partiella skönstaxeringar inom de behandlade branscherna stått sig i PN, alla med låg bruttovinst som motivering.[15] Detta synes helt följdriktigt, då bruttovinstberäkning har varit den motivering, som TN inom fögderiet använt sig mest av.[16] Taxeringsrevisionerna hade medfört sänkt taxering i PN i 9 fall, oförändrad i 6 fall och höjd i 3 fall.[17] Spridningen inom de behandlade branscherna var i stort sett densamma som i fögderiet i dess helhet, frånsett att antalet sänkningar var något lägre i de behandlade branscherna.

Sundsvalls fögderi

Inom Sundsvalls fögderi var det genomsnittliga antalet skönstaxeringar per bransch 5,8 st. De branscher, vars antal skönstaxeringar översteg detta värde var drosktrafikbranschen och jordbrukarna (6 skönstaxeringar), trädgårdsmästarna och snickerierna (8), handelsresandena, damfriseringarna och reparationsverkstäderna (12), målarna (13), köpmännen (15), traktorrörelserna (17), bilförsäljarna, byggnadsrörelserna och kioskerna (19) samt åkerierna (30).

Fem droskägare hade skönstaxerats partiellt, varav 3 med motiveringen lågt kontantöverskott. Av dessa hade 2 föranlett besvär till PN, varvid den ena sänktes och den andra förblev oförändrad efter det att taxeringsrevision verkställts. Den tredje skönstaxeringen med lågt kontantöverskott som motivering hade ej föranlett något besvär, liksom de 2 övriga partiella skönstaxeringarna, som motiverats med för höga kostnader i förhållande till omsättningens storlek i det ena fallet och ofullständig deklaration i det andra. En fullständig skönstaxering hade lämnats oemotsagd av den skattskyldige.

Bland jordbrukarna hade två skattskyldiga åsatts partiella skönstaxeringar, den ena på grund av lågt kontantöverskott och den andra på grund av att den skattskyldige ej besvarat förfrågan från TN. Dessa taxeringar lämnades dock oemotsagda av de skattskyldiga. Av de 4 fullständiga skönstaxeringarna sänktes en och lämnades en oförändrad efter besvär till PN.

Fyra trädgårdsmästare och blomsteraffärer hade åsatts fullständiga skönstaxeringar, som ej föranledde besvär till PN. De 4 partiella skönstaxeringarna hade i 1 fall motiverats med låg bruttovinst och i 1 fall med låg bruttovinst och bristande redovisning. Den senare hade föranlett taxeringsrevision och besvär, varvid TN:s motivering stod sig i PN. De 2 andra partiella skönstaxeringarna, som inte hade överklagats, var motiverade dels med låg bruttovinst i kombination med lågt kontantöverskott och TN:s uppfattning om rörelsens omfattning, och dels med lågt kontantöverskott och TN:s kännedom om rörelsens omfattning.

Bland möbelaffärerna och snickerierna skönstaxerades en rörelse fullständigt utan att medföra något överklagande från den skattskyldige. Sju rörelser skönstaxerades partiellt med skilda motiveringar. De 4, som ej överklagades hade motiverats med låg bruttovinst, för låga lev-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

nadskostnader, avsaknad av redovisning respektive en kombination av låg bruttovinst, lågt kontantöverskott och TN:s kännedom om rörelsens omfattning. I ett fall, där TN ansåg inkomsten vara för lågt deklarerad, sänkte PN taxeringen efter besvär från den skattskyldige. Efter besvär av TI höjdes taxeringarna av PN i 2 fall. TI:s motiveringar var dels bristfälliga räkenskaper och dels en kombination av låg bruttovinst och lågt kontantöverskott. Taxeringsrevision hade verkställts i båda fallen.

Handelsresandena hade skönstaxerats i 12 fall, därav 1 fall partiellt med motiveringen lågt kontantöverskott. Denna taxering överklagades ej. Av de 11 fullständiga skönstaxeringarna sänktes 4 i PN efter besvär av de skattskyldiga.

Damfriseringarna inom fögderiet hade åsatts partiella skönstaxeringar i 12 fall. Ingen av de skattskyldiga hade överklagat. TN hade i 4 fall motiverat skönstaxeringarna mer låg bruttovinst. I 5 fall hade TN ansett omsättningen vara högre än deklarerat med hänsyn till varuanskaffningen. Låg bruttovinst i kombination med lågt kontantöverskott utgjorde motiveringen i 2 fall samt låg bruttovinst kombinerad med TN:s uppfattning om rörelsens omfattning i 1 fall.

Tre reparationsverkstäder hade skönstaxerats partiellt, varav låg bruttovinst utgjort motivering i det fall, som ej föranlett besvär. De 2 andra fallen hade sänkts i PN och taxeringsrevision hade utförts. Då deklarationerna och PN-akterna ifråga ej kunnat återfinnas vid undersökningen, fanns endast PN-protokollen att tillgå, i vilka upplysningar om TN:s motiveringar saknades. De 9 fullständiga skönstaxeringarna hade inte överklagats till PN.

Sju målare skönstaxerades fullständigt, varav en taxering sänktes efter besvär i PN. Av de 6 partiella skönstaxeringarna sänktes 3 i PN efter besvär av de skattskyldiga. PN:s ställningstagande hade föregåtts av taxeringsrevisioner. TN:s motiveringar var låga levnadskostnader, hänsyn till TN:s kännedom om rörelsens omfattning samt ett fall med enbart PN-protokoll, där någon motivering av TN ej framgick. I 3 fall, där besvär till PN ej anfördes hade TN motiverat sina beslut med sin kännedom om rörelsens omfattning i 2 fall och låg bruttovinst i det tredje.

Bland köpmännen hade 5 skönstaxerats fullständigt, varav en sänktes och en behölls oförändrad i PN. Av de 10 partiella skönstaxeringarna hade endast en överklagats till PN, där den sänktes. TN:s motivering till skönstaxeringen var kännedom om rörelsens omfattning. Taxeringsrevision hade utförts. De övriga 9 partiella skönstaxeringarna hade av TN motiverats med låg bruttovinst i 3 fall, lågt kontantöverskott i 1 fall och med en kombination mellan låg bruttovinst, lågt kontantöverskott och låga varuuttag i 1 fall. TN:s uppfattning om rörelsens omfattning motiverade 2 fall. I 1 fall var motiveringen, att TN ansåg, att kostnaderna var alltför höga i förhållande till omsättningen. Ett annat fall motiverades med att räkenskaperna var bristfälliga, så att deklarationen ej kunde läggas till grund för taxeringen.

Även i Sundsvalls fögderi tillhörde traktorrörelserna de hårdast drabbade branscherna. Antalet skönstaxeringar uppgick till 17 st, varav 13 fullständiga och 4 partiella. Bland de partiella hade 2 st, med motiveringen bristfällig deklaration och mindre deklarerad nettointäkt av rörelse än enligt TN:s uppfattning, inte föranlett några besvär till PN. En partiell skönstaxering, där TN motiverade sitt beslut med att rörelsens omfattning borde varit större än deklarerat, hade efter taxeringsrevision sänkts i PN. En annan taxering hade PN höjt efter TI-besvär, med motiveringen lågt kontantöverskott och ofullständig redovisning, och efter verkställd taxeringsrevision. Endast 2 av de 13 fullständiga skönstaxeringarna utan motivering hade föranlett besvär till PN, vars resultat blev en sänkt och en oförändrad taxering.

Nitton bilförsäljare skönstaxerades, varvid uppdelningen på fullständiga och partiella var 12 respektive 7. Motiveringarna till två av de partiella skönstaxeringarna var bristfälligheter i redovisningen och i deklarationen. De var ej föremål för besvär till PN. I de övriga fem ansåg TN, att rörelsernas omfattning var större än deklarationerna utvisade. Två av dessa skönstaxeringar sänktes efter taxeringsrevision och besvär till PN. Av de 12 fullständiga skönstaxeringarna var alla utan motivering utom en, som åsatts på grund av ofullständig deklaration. Endast

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

tre skönstaxeringar överklagades. Resultatet i PN blev sänkning av taxeringen i 2 fall, varav ett efter taxeringsrevision och oförändrad taxering i 1 fall.

Även inom byggnadsbranschen skönstaxerades nitton rörelser. Fördelningen mellan fullständiga och partiella var här 11 respektive 8. Av de 11 fullständiga skönstaxeringarna sänktes två efter besvär till PN, medan de övriga inte föranledde någon åtgärd från rörelseidkarnas sida. I 2 fall av partiell skönstaxering utgjordes TN:s motivering av att nämnden ansåg rörelsernas omfattning vara större än deklarerat, vilket godtogs av de skattskyldiga utan överklagande. Skönstaxering åsattes i två andra fall på grund av låg bruttovinst, varav taxeringsrevision verkställdes och PN sänkte taxeringen i det ena fallet. Lågt kontantöverskott och otillräckliga levnadskostnader var motivering vid två skönstaxeringar, där den ena taxeringen sänktes i PN. I ett fall av TI-besvär motiverades PN:s beslut om höjning med att otillräckliga levnadskostnader förelegat. Taxeringsrevision hade även verkställts. Ett fall skönstaxerades partiellt på grund av resultatet av tidigare års taxeringsrevisioner.

Även kioskägarna var bland de hårdast drabbade branscherna inom Sundsvalls fögderi med sammanlagt 19 skönstaxeringar, uppdelade på 6 fullständiga och 13 partiella. Av de fullständiga har endast en överklagats. Efter taxeringsrevision hade PN dock ej ändrat TN:s beslut. Lågt kontantöverskott hade varit motiveringen till 3 av de partiella skönstaxeringarna, varav en sänktes i PN efter taxeringsrevision. Sju kioskägare skönstaxerades med låg bruttovinst som motivering, varav en i kombination med lågt kontantöverskott som ej föranledde besvär. En skönstaxering överklagades av TI med låg bruttovinst kombinerad med brister i bokföringen som motivering. Efter taxeringsrevision höjdes TN:s beslut i PN. I de 5 övriga fallen hade taxeringsrevision utförts i 3 fall och TN:s beslut hade därefter sänkts i 2 fall och varit oförändrat i 1 fall. De återstående 3 partiella skönstaxeringarna hade motiverats med brister i deklarationen och uppskattad nettointäkt av rörelse, men ej föranlett några besvär till PN.

Den i särklass hårdast drabbade branschen inom de tre fögderierna var åkeribranschen i Sundsvalls fögderi med 30 skönstaxeringar, fördelade på 2/3 fullständigt skönstaxerade och 1/3 partiellt. Av de 10 partiella skönstaxeringarna hade 6 st motiverats med lågt kontantöverskott, 2 med kontantunderskott, 1 med låg bruttovinst och i ett fall hade kostnaderna ej styrkts. Endast 2 partiella skönstaxeringar hade överklagats. Taxeringsrevision hade utförts i båda fallen liksom att PN sänkt taxeringarna. TN:s motiveringar var lågt kontantöverskott respektive kontantunderskott. Även bland de fullständiga skönstaxeringarna var besvärsfrekvensen låg. Endast 5 besvär hade sålunda anförts. Dessa hade föranlett en taxeringsrevision, som sedan medförde sänkning i PN. Ytterligare 3 sänkningar och 1 höjning kan utläsas av PN:s beslut.

Kommentar

Inom Sundsvalls fögderi har de motiveringar, som stått sig i PN, varit låg bruttovinst i 1 fall och lågt kontantöverskott i 1 fall samt låg bruttovinst och bristande redovisning i 1 fall.[18] Av tabellen över TN:s motiveringar framgår, att de 4 slagen av motiveringar i stort sett varit relativt jämnt fördelade.[19] Då det i de behandlade branscherna inte förekommit några andra motiveringar, som stått sig, kan någon jämförelse med tabellen ej göras i vad gäller motiveringen "annat skäl". Här hade resultaten av taxeringsrevisionerna lett till sänkt taxering i 17 fall i PN, oförändrad i 4 fall och höjd i 5 fall.[20] Spridningen inom de behandlade branscherna var i stort sett densamma som i fögderiet i dess helhet.

5.2.7. *Effekter på uppbördssidan*

Om inte annat anges i texten, bygger avsnittet på bilaga 10, tabell 13.

På grund av skönstaxeringarna debiterades de skattskyldiga antingen överskju-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

tande skatt eller kvarskatt, beroende på förhållandet mellan inbetald preliminär skatt och slutlig skatt. För att belysa effekterna av skönstaxeringsinstitutet är uppgifter om hur stor del av de på grund av skönstaxeringarna debiterade skatterna, som verkligen inbetalas av intresse. Av undersökningsmaterialet framgår, som ovan nämnts, den totala summan debiterad kvarskatt, uppdelad på betald respektive obetald skatt samt antalet betalande och icke-betalande skattskyldiga under uppbördsterminerna i mars och maj 1970 inom de undersökta fögderierna.

Inom Härnösands fögderi hade de skönstaxerade, som ej erhöll överskjutande skatt, debiterats en kvarskatt på totalt 230.443 kronor. Därav hade 45 skönstaxerade, eller 42 % av dem, betalat sammanlagt 125.774 kronor under uppbördsterminerna i mars och maj 1970. Alltså inbetalades 54 % av den totala kvarskatten utan att indrivningsåtgärder behövde vidtas. Den överskjutande skatten, som utbetalades till de skattskyldiga i december 1969, utgjorde sammanlagt 35.549 kronor, fördelat på 20 skattskyldiga.

Den totala debiterade kvarskatten inom Örnsköldsviks fögderi uppgick till 478.768 kronor. Härav hade 59 skönstaxerade, eller 36 % av dem, betalat 195.768 kronor under uppbörden. Den inbetalade summan utgjorde alltså 40 % av den totala debiterade kvarskatten. 42 skattskyldiga hade fått tillbaka sammanlagt 99.138 kronor i form av överskjutande skatt.

Inom Sundsvalls fögderi hade de i undersökningsmaterialet ingående rörelseidkarna debiterats en total kvarskatt på 822.492 kronor. Under uppbördsterminerna i mars och maj 1970 hade 57 skattskyldiga, eller 21 % av dem, betalat in 212.388 kronor utan att kronofogdemyndigheten behövde agera. Endast 26 % av den totala debiterade kvarskatten hade således inbetalats under ordinarie uppbördsterminer. I form av överskjutande skatt hade 35 skattskyldiga tillsammans fått tillbaka 89.034 kronor.

Vid en jämförelse mellan de tre fögderierna framgår tydligt, att andelen inbetald kvarskatt på uppbördssidan ligger högst i Härnösands fögderi med över 50 % av den totala kvarskatten, under det att Sundsvallsdistrikten ligger lägst med cirka 25 %.

5.2.8. *Effekter på kronofogdesidan*

Om inte annat anges i texten, bygger avsnittet på bilaga 10, tabell 14.

Skattskyldiga, som ej till fullo inbetalt sin kvarskatt under ordinarie uppbördsterminer uppfördes på restlängd, som överlämnades till vederbörande kronofogdemyndighet.

Efter indrivningsåtgärder hade kronofogdemyndigheten i Härnösand från 25 skattskyldiga fått in ett kvarskattebelopp på ytterligare 61.504 kronor, eller 59 % av den restförda kvarskatten. 10 skattskyldiga hade vid undersökningstillfället fortfarande inte betalat in sammanlagt 34.844 kronor, eller 33 % av den restförda kvarskatten. 8.231 kronor, eller 8 % av den restförda kvarskatten, fördelat på 5 rörelseidkare hade avskrivits för att senare tas ut på eventuellt överskjutande skatt eller utmätningsbara tillgångar.

Inom Örnsköldsviks fögderi hade 21 av de 59 restförda rörelseidkarna inbetalat ytterligare 114.435 kronor genom kronofogdemyndighetens försorg. Den inbetalda summan utgjorde 41 % av den restförda kvarskatten. En sammanlagd kvarskatt på 139.466 kronor, eller 49 % av den restförda kvarskatten, fördelad på 33 skönstaxerade, var fortfarande obetald, under det att 29.099 kronor, eller 10 % av den restförda kvarskatten, fördelad på 5 skattskyldiga, hade avskrivits.

Inom Sundsvalls fögderi hade 65 % av de skönstaxerade, eller 173 st, restförts på grund av obetald kvarskatt. Av dessa hade 57 st betalat in ytterligare 144.973 kronor, eller 24 % av den restförda kvarskatten. Andelen obetald kvarskatt vid undersökningstillfället var 328.775 kronor, eller 54 % av den restförda kvarskatten, fördelad på 79 skattskyldiga, under det att 37

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

skattskyldiga hade fått sin kvarskatt på sammanlagt 136.356 kronor, eller 22 % av den restförda kvarskatten, avskriven.

Om man jämför de tre fögderiernas resultat med varandra visar det sig, att kronofogdemyndigheten i Härnösand lyckats indriva nära 60 % av den totala restförda kvarskatten. Inom Sundsvalls fögderi har endast cirka 25 % av de restförda kvarskatterna inbetalts till det allmänna.

5.2.9. *Totala effekter av uppbörds- och indrivningsverksamheterna*

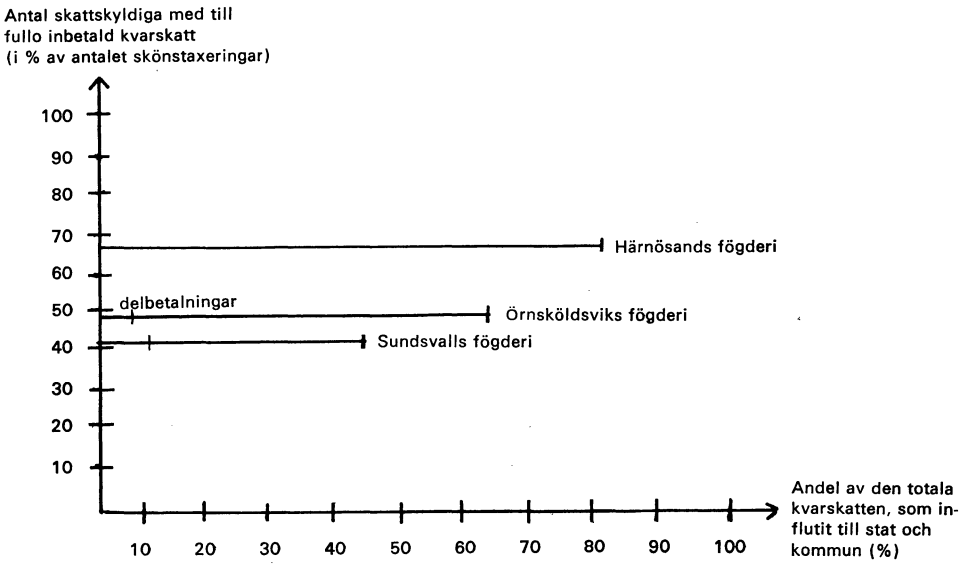
För att få ett mått på den del av det allmännas skatteanspråk på grund av skönstaxeringar, som inbetalats, får en summering av uppbörds- och kronofogdemyndigheternas resultat göras.

Av tabellen i bilagan framgår, att den totala summan betald kvarskatt på grund av skönstaxeringar inom Härnösands fögderi uppgick till 187.278 kronor eller 81 % av den totala kvarskatten.[21] Denna summa fördelade sig på 70 skönstaxerade, eller 66 % av antalet skönstaxeringar.

Inom Örnsköldsviks fögderi fördelade sig den inbetalda kvarskatten, som här utgjorde 310.203 kronor, eller 64 % av den totala kvarskatten, på 80 skönstaxeringar, eller 49 % av dessa.

I enlighet med resultaten från uppbörds- och kronofogdesidorna låg Sundsvalls fögderi lägst även vad gäller den totala inbetalade kvarskatten. Endast 43 % av den totalt debiterade kvarskatten, eller 357.361 kronor, hade inbetalats. Antalet betalande var 114 st, eller 42 % av antalet skönstaxeringar.

Andelen betald kvarskatt i förhållande till andelen skönstaxeringar med helt betald kvarskatt inom de olika fögderierna framgår av nedanstående diagram. Man kan även jämföra myndigheternas resultat med varandra.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

5.3. Slutsatser av undersökningen

Totalt skönstaxerades 5 % av antalet rörelsetaxerade i de tre fögderierna[22] till ett belopp av ca 7,5 miljoner kronor.[23] Av analysen av materialet framgår, att fullständiga skönstaxeringar åsattes i ungefär lika stor utsträckning som partiella. Härvid bör uppmärksammas, att de genomsnittliga höjningarna vid fullständiga skönstaxeringar låg på ca 21.000 kronor, under det att de genomsnittliga partiella skönstaxeringarna uppgick till ca 6.000 kronor. Detta är emellertid naturligt, eftersom TN vid fullständiga skönstaxeringar har att uppskatta inkomsterna av rörelseidkarens totala verksamhet. Vid de partiella skönstaxeringarna justeras däremot en redan deklarerad inkomst av viss förvärvskälla.

Skönstaxeringsfrekvensen har vid jämförelsen mellan 1963—65 års taxeringar och 1969 års taxering, som framgått av undersökningen, sjunkit från i genomsnitt 4 % av antalet rörelsetaxerade till 2,5 %. Besvärsfrekvensen, å andra sidan, har stigit från totalt 20 % av antalet partiellt skönstaxerade vid 1963—65 års taxeringar till 34 % vid 1969 års taxering. Totalt sett har PN sänkt taxeringarna i ungefär 65 % av besvären vid de jämförda taxeringsåren.[24] Av kap. 5.2.2. framgår emellertid, att variationerna över tiden är relativt stora, om man undersöker varje fögderi för sig. Här kan man alltså spåra en tendens, i exempelvis Sundsvalls fögderi, att TN åsatt högre skönstaxeringar 1969 än under perioden 1963—65. Det är dock svårt att dra några generella slutsatser utifrån detta material, eftersom det inte omfattat även 1966—68 års taxeringar, då man i så fall skulle ha kunnat räkna med genomsnittliga siffror även för den senare perioden.

Av undersökningen framgår, att TN endast motiverat de partiella skönstaxeringarna vid 1969 års taxering. De skattskyldiga har vid fullständiga skönstaxeringar endast underrättats om åsatt taxering utan motivering. Visserligen kan de skattskyldiga, med ledning av eventuella förfrågningar från TO under taxeringsarbetet, bilda sig en uppfattning om på vilka grunder TN skönstaxerat fullständigt. Men det torde vara naturligt, att den skattskyldige inte kan bygga upp ett sakligt överklagande på sina egna antaganden om TN:s motivering. I stället finner sig den skattskyldige ofta nödgad att lämna en komplett deklaration till PN, som besvär över den fullständiga skönstaxeringen. Enligt undersökningen har i ca 80 % av besvären över fullständiga skönstaxeringar deklaration lämnats som besvär. Härigenom har TN:s arbete i motsvarande mån överflyttats till PN med åtföljande förskjutning av instansordningen. Denna praxis torde inte stå i överensstämmelse med, att skönstaxeringar inte får användas som påtryckningsmedel på de skattskyldiga i syfte att framtvinga deklarationer[25].

Vad beträffar besvärsfrekvensen har ca 30 % av totala antalet skönstaxeringar överklagats till PN[26]. I genomsnitt har fler besvär anförts över partiella skönstaxeringar än över fullständiga[27]. Detta kan antas bero på flera orsaker. Många av dem, som åsatts fullständiga skönstaxeringar, har blivit skönstaxerade år efter år. De bryr sig inte om att deklarera, så länge TN enligt deras uppfattning inte har taxerat dem för högt, d.v.s. över den verkliga inkomsten. Härav följer också att de inte överklagar taxeringarna. Enligt "taxeringshumorn" lär en rörelseidkare, som blivit full-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

ständigt skönstaxerad för 5.000—10.000 kronor högre inkomst varje år, flera år i rad utan att opponera sig, vid den senaste taxeringen meddelat TO: "Nu börjar det närma sig."

De partiella skönstaxeringarna kan ha drabbat skattskyldiga, som vinnlagt sig om att göra en riktig deklaration, och som överklagar därför att de inte accepterar att bli för högt taxerade. Å andra sidan finns det skattskyldiga, som försöker lura skattemyndigheterna genom att i deklarationen uppge att exempelvis rörelsen har haft en annan omfattning än i verkligheten i hopp om att TN skall godta deklarationen. Det finns i undersökningsmaterialet flera exempel på fall, där TN skönstaxerat med den motiveringen, att rörelsens omfattning enligt TN:s kännedom var större än vad deklarationen utvisade.

En tillförlitlig bedömning av i hur stor omfattning TN genom sina beslut om skönstaxeringar lyckats åstadkomma riktiga taxeringar, kan endast erhållas i de fall, där TN:s beslut stått sig i PN. Det bör emellertid påpekas, att undersökningen begränsats till behandlingen i PN. Ytterligare besvär kan ha anförts till KR och RR. I ca 20 % av totala antalet besvär har TN:s beslut fastställts i PN[28]. I de fall, där de skattskyldiga ej besvärat sig, kan man inte dra några säkra slutsatser, om TN träffat rätt. De skönsmässigt uppskattade inkomsterna kan vara för låga i förhållande till rörelseidkarnas verkliga inkomster, varför de naturligtvis i de flesta fall inte överklagar med yrkande om högre taxering. I andra fall kan det hända, att ett överklagande vore befogat, men att den skattskyldige godtar taxeringen mot bättre vetande eller på grund av att han inte har råd att anlita skatteexpertis för genomförandet av en överklagning. En tredje orsak till att den skattskyldige låter bli att överklaga till PN, kan naturligtvis också vara att TN åsatt en taxering, som ter sig godtagbar.

Av totala antalet besvär har hela 65 % medfört sänkt taxering i PN[29] med drygt 700.000 kronor[30]. Detta betyder, att TN i dessa fall åsatt för höga skönstaxeringar. Den stora andelen sänkningar torde generellt kunna tolkas så, att det i de flesta fall lönar sig för den skattskyldige att överklaga en skönstaxering, som han anser vara för hög.

I ca 60 % av antalet besvär har taxeringsrevision verkställts[31]. En bidragande orsak till att besvärsfrekvensen är relativt låg (30 %) totalt sett, kan vara att den skattskyldige i de fall, där den skattskyldiges inkomster, trots skönstaxering, understiger den verkliga inkomsten, låter bli att överklaga taxeringen av rädsla för en avslöjande taxeringsrevision. Av undersökningsmaterialet framgår dock, att PN:s beslut har medfört sänkning av taxeringarna i 65 % av de fall, där taxeringsrevision utförts[32]. Detta tyder på att verkställande av taxeringsrevisioner skulle öka chanserna för PN att korrigera en felaktig taxering. Det torde sammanhänga med att syftet med taxeringsrevision är att genom bokföringsgranskning kontrollera deklarationernas tillförlitlighet[33]. Emellertid får det antas, att förekomsten av taxeringsrevision har en återhållande psykologisk effekt på många skattskyldiga, som inte har klart för sig dess rätta syfte.

Det allmännas intresse av att få in de skattebelopp, som debiteras på grund av

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

de skattskyldigas skönstaxeringar företräds, som tidigare nämnts, av uppbörds- och kronofogdemyndigheterna. Av för höga taxeringar följer, att de skattskyldiga i många fall inte har ekonomiskt underlag att betala de kvarskatter, som de debiterats på grund av skönstaxeringarna. I undersökningsmaterialet kan man spåra ett samband mellan sänkningar av besvär i PN och låga indrivningsresultat. Detta gäller exempelvis Sundsvallsdistrikten, där 77 % respektive 74 % av besvären över fullständiga respektive partiella skönstaxeringar sänktes i PN och endast 43 % av den totalt debiterade kvarskatten inbetalades[34]. Kronofogdemyndigheterna försöker emellertid indriva så mycket som möjligt av det allmännas skatteanspråk. Av undersökningen framgår sålunda, att totalt drygt 60 % av det allmännas utestående skattefordringar på grund av skönstaxeringar indrivits[35], vilket får anses vara ett bra resultat.

Ett visst samarbete finns mellan TO och vederbörande kronofogdemyndighet, från vilken TO, före åsättandet av skönstaxeringar, kan begära upplysningar om de skattskyldigas ekonomiska ställning och förhållanden i övrigt, som kan vara av betydelse vid åsättandet av riktiga skönstaxeringar. På en särskild blankett, som används vid fullständiga skönstaxeringar finns en speciell ruta för anteckningar från kronofogdemyndigheten. Betydelsen av denna möjlighet till anteckningar blir givetvis inte så stor, då blanketten endast avser fullständiga skönstaxeringar och rutan långt ifrån alltid fylls i. Man kan i likhet med RN dra den slutsatsen, att orsaken till låga indrivningsresultat kan vara, att TN skönstaxerat för högt utan att verkligt ekonomiskt underlag förelegat[36]. Man kan här anta, att samarbetet mellan taxerings- och kronofogdemyndigheterna inte har fungerat på ett tillfredsställande sätt.

6 Samarbete mellan skattskyldig, TN, LSR och kronofogdemyndighet

En förbättring av samarbetet mellan taxerings- och kronofogdemyndigheterna i de fall, där lågt indrivningsresultat föreligger, skulle eventuellt kunna uppnås med hjälp av ett förfarande, som här skall beskrivas i korthet. En förutsättning är emellertid, att de inblandade parterna strävar mot samma mål i sitt förhållande till varandra, nämligen rättvisa och likformiga taxeringar.

6.1. Den skattskyldiges medverkan

Resultaten av ett sådant samarbete torde bli fruktlösa, om de skattskyldiga, såsom nu ofta är fallet, betraktar skattemyndigheterna med en misstänksamhet, som menligt inverkar på betalningsviljan, när det gäller kvarskatter på grund av skönstaxeringar. Förekommer däremot en uttalad strävan myndigheterna emellan att söka eliminera felaktiga skönstaxeringar och därmed bidraga till att de skattskyldiga endast beskattas för de inkomster, de i verkligheten haft, torde mycket av denna misstänksamhet kunna elimineras. De skattskyldigas möjligheter att påverka TN i riktning mot en korrekt taxering, består naturligtvis i att avlämna en deklaration, som så nära som möjligt speglar de verkliga inkomstförhållandena. En annan möjlighet, som står de skattskyldiga till buds är att anföra besvär till LSR över even-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

tuellt oriktiga skönstaxeringar. Man torde dock ej lyckas med att förmå de skattskyldiga att besvära sig med yrkande om höjning av en för låg skönstaxering.

6.2. Kontakt mellan TN och kronofogdemyndighet

I de fall, där TO överväger att åsätta en skönstaxering, bör han först ta kontakt med kronofogdemyndigheten, för att få upplysningar om den skattskyldiges ekonomiska ställning. Kronofogdemyndigheten torde i de flesta fall, där den skattskyldige är känd för myndigheten, kunna avgöra vilken inkomstnivå den skattskyldige lever på och om en skönstaxering med eventuellt åtföljande kvarskatt kan anses lämplig med utgångspunkt från den skattskyldiges betalningsvilja och -förmåga. Det torde inte vara någon mening med att skönstaxera en skattskyldig, som ej har möjligheter att betala en eventuell kvarskatt. Ett sådant förfarande medför oftast resultatlösa indrivningsåtgärder, som i onödan belastar kronofogdemyndigheternas arbetsbörda. I fall, där indrivningsmännens arbetssituation tillåter det, torde denna kontakt mellan kronofogdemyndigheten och TN kunna utarbetas så, att indrivningsmännen får närvara vid de TN-sammanträden, där eventuella skönstaxeringar skall behandlas. Men detta förutsätter, att de efter erforderliga ändringar av TF 61 § 5 mom. har beordrats av skattechefen i länet, att närvara vid sammanträdena.

6.3 Beslutsredovisningen

Ett relativt enkelt sätt att samla in grundmaterial för en uppföljning av åsatta skönstaxeringar, vore att TO i samband med beslutsredovisningen vid taxeringsarbetet upprättade en förteckning[1] över alla skönstaxeringar, som nämnden beslutat. Härvid skulle de skattskyldigas personliga data, såsom namn och personnummer antecknas, likaså deklarationsnummer och skönstaxerat belopp. Därefter skulle en kopia av förteckningen sändas till vederbörande kronofogdemyndighet och en till länsstyrelsen, där de sedan kunde användas som ett slags arbetskort. Hos länsstyrelsen följes besvär från de skattskyldiga eller från TI upp, varvid resultaten av eventuellt verkställda taxeringsrevisioner och av LSR:s beslut med motiveringar antecknas.

Den restförda kvarskatten skulle noteras på kronofogdemyndighetens kopia. Resultaten av indrivningsåtgärderna följs upp och antecknas på förteckningen. Med hjälp av dessa anteckningar skulle indrivningsmännen kunna bearbeta materialet och avgöra, i vilka fall skönstaxeringarna varit befogade eller ej ur betalningsförmågesynpunkt.

Vid nästa taxeringsperiod kan sedan det påbörjade samarbetet fortsätta. Den skattskyldige besvärar sig till LSR i fall, där inte taxeringen blivit riktig. TO kontaktar kronofogdemyndigheten för att få upplysningar om de skattskyldigas betalningsförmåga och upprättar förteckning över åsatta skönstaxeringar, som sedan följs upp av länsstyrelsen och kronofogdemyndigheten tills ny behandling sker i nästföljande taxeringsperiod osv. På detta sätt kan skönstaxeringsfrekvensen komma att minskas allt eftersom åtgärderna av de olika parterna närmar sig det jämviktsläge, som motsvarar den rättvisa och likformiga taxeringen i varje särskilt fall.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

7 Administrativa avgifter enligt TF

Det är inte enbart vid ett samarbete mellan TN och kronofogdemyndigheterna, som skönstaxeringsfrekvensen kan påverkas. I samband med införandet av en ny skattebrottslag, som trädde i kraft den 1 januari 1972, gjordes vissa ändringar och tillägg till TF[1]; bl.a. ändringar i 21 § TF samt införande av regler om administrativa avgifter.

Dessa avgifter skulle enligt skattestrafflagutredningen utgöra ekonomiska sanktioner, vars syfte var att försöka motverka skatteundandragande förfaranden, exempelvis underlåtenhet att avlämna deklaration eller lämnande av oriktiga uppgifter, och om möjligt förbättra skattemoralen bland de skattskyldiga. Vid 1966 års taxering beräknades den undanhållna inkomsten uppgå till ca 3—4 miljarder kronor i hela landet, varvid det allmänna gick miste om ca 1,5 miljarder kronor i skattebortfall.[2]

Målsättningen med reformen var att åstadkomma en effektivare och enhetligare rättstillämpning.[3] Förebilderna till lagstiftningen har man hämtat från främst Finland och Norge, där man sedan en längre tid beivrat skattefusk med administrativa avgifter. Påföljdssystemet innebär, att skattskyldiga, som underlåter att avlämna deklaration eller lämnar oriktiga uppgifter, skall påföras ett skattetillägg. Vid deklarationsförsummelse, d.v.s. att deklaration inlämnats för sent eller inte inlämnats alls, skall den skattskyldige betala en förseningsavgift.[4] De nya reglerna skall här behandlas endast i den mån de rör skönstaxeringsinstitutet.

Förutsättningarna för att skattetillägg skall påföras vid partiell skönstaxering, är att den skattskyldige inlämnat en deklaration, som varit så materiellt bristfällig att skönstaxering vidtagits. Även skönstaxering på grund av bristfälligt deklarationsunderlag skall föranleda skattetillägg. Det är viktigt, att motiveringarna till skönstaxeringsbesluten klart anges, eftersom skattetillägg kan komma att utgå till följd av flera grunder. Skattetillägg kan t. ex. påföras på grund av avvikelse från oriktig uppgift och bristfällig deklaration. En ytterligare förutsättning för skattetillägg är, att skatten enligt deklarationen skulle ha blivit för låg, om skönstaxering ej skett. Skattetillägget skall beräknas till 50 % av den skatt, som påförts den skattskyldige till följd av skönstaxeringen utöver skatten enligt deklarationen.[5]

Motiveringen till att skattetillägg infördes vid partiella skönstaxeringar var, att orsaken till skönstaxering ofta var försummelse av den skattskyldige att fullgöra uppgiftsskyldigheten enligt 20 § TF. Denna försummelse ansågs kunna jämställas med lämnande av direkt oriktiga uppgifter, varför det var nödvändigt att införa en sanktion i syfte att minska skönstaxeringsfrekvensen.[6]

Även beträffande fullständiga skönstaxeringar skall skattskyldig, som trots anmaning inte har deklarerat, påföras ett skattetillägg på 50 % av skatten på det skönsmässiga beloppet.[7] Om anmaning ej utfärdats eller om bevis att så skett saknas, kan något skattetillägg ej påföras. Den enda sanktion, som då kan komma i fråga, är förseningsavgift. Det bör uppmärksammas, att skattetillägget på grund av fullständiga skönstaxeringar skall undanröjas, om den skattskyldige har inlämnat

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

deklaration inom två månader efter den tidpunkt, då han tog del av beslutet om skattetillägg.[8] Denna bestämmelse torde i många fall medföra att fullgörandet av deklarationsskyldigheten kommer att öka, då den innebär en chans för de skattskyldiga att slippa ifrån ett redan påfört skattetillägg.

Vid deklarationsförsummelse skall den skattskyldige även påföras en förseningsavgift med 1 % av den för statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomstten eller den för kommunal inkomstskatt, om den är högre, dock med högst 300 kronor. Som en ytterligare påtryckning på den skattskyldige gäller, att förseningsavgiften skall fördubblas till minst 100 kronor och högst 600 kronor, om den skattskyldige trots anmaning inte har avlämnat deklaration inom den tid, som angivits i anmaningen.[9]

Effekterna av de administrativa avgifterna torde medföra en minskning av antalet skönstaxeringar. Det var ju även skattestrafflagutredningens avsikt att införa en sanktion mot försummelser, som föranleder skönstaxeringar. Det finns även anledning anta, att förekomsten av en sådan sanktion kommer att leda till att de deklarationer, som avlämnats under hot om skattetillägg, kommer att innehålla riktigare uppgifter. Sanktionsformen kan även komma att användas för att upptäcka för låga skönstaxeringar. Man kan nämligen enligt departementschefen anta, att en skönstaxering blivit för låg, om den skattskyldige inte deklarerat trots att han fått skattetillägg.[10]

Den verkliga effekten av de administrativa avgifterna kan först bedömas vid en undersökning av skönstaxeringsfrekvensen, när dessa regler vunnit praktisk tillämpning. Därvid skulle den undersökningsrutin, som presenterades ovan i kap. 6, kunna användas för insamlande av material.

8 Avslutande synpunkter

Av förarbetena till skönstaxeringsparagrafen har framgått, att lagstiftaren avsett, att skönstaxering endast skall tillgripas, då någon annan möjlighet ej finns, för att åstadkomma en så riktig taxering som möjligt. Den skattskyldiges inkomster skall uppskattas till skäligt belopp med hänsyn till föreliggande omständigheter. Härvid måste hänsyn tas till den skattskyldiges rättssäkerhetskrav. Skönstaxering får inte tillgripas som en bestraffning för den skattskyldiges försummelser.

TN ställs emellertid, som ovan framhållits, inför en rad praktiska tillämpningssvårigheter och bevisvärderingsproblem, när det gäller att tillämpa den generellt hållna skönstaxeringsparagrafen. Av undersökningen framgår, att arbetsmetoderna tillämpats i olika stor utsträckning inom de undersökta fögderierna. De fullständiga skönstaxeringarna har genomgående lämnats utan motiveringar. Risk torde här finnas för att TN:s beslut blir godtyckliga och olikformiga; en synpunkt, som även framfördes i förarbetena till TF 21 §. Av undersökningen framgår, att endast ca 20 % av totala antalet besvär fastställts i PN, medan hela 65 % av besvären medfört sänkning. Det senare resultatet erhålls även vid en jämförelse med 1963—65 års taxeringar. Det torde innebära, att TN i mindre mån kunnat tillgodose de skattskyldigas intresse att bli riktigt taxerade. Som framgår av diskussionen under 5.3. kan

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

man inte dra några säkra slutsatser om TN träffat rätt i de fall, där skönstaxeringarna ej överklagats. Det kan bero på att skönstaxeringarna kan ha blivit för låga och därför inte medför något överklagande. Andra orsaker kan vara, att de skattskyldiga inte kan eller bryr sig om att överklaga. En del skattskyldiga löser helt enkelt inte ut försändelser från TN från posten, på grund av att de på förhand vet vad de innehåller.

Vad gäller det allmännas intresse av att få in den skatt, som skönstaxeringarna berättigar till, är läget något annorlunda. Som angivits ovan har totalt drygt 60 % av skattefordringarna på grund av skönstaxeringar influtit, vilket torde ha tillgodosett det allmännas intresse relativt väl.

Ett samband har dock, som nämnts, kunnat spåras mellan låga indrivningsresultat och sänkningar av besvär i PN i de olika fögderierna. Detta torde vid bedömning av varje fögderi för sig peka på att skönstaxeringsinstitutet inte har fungerat helt tillfredsställande i praktiken i förhållande till de skattskyldigas och det allmännas intressen. För att åstadkomma en effektivare och enhetligare tillämpning av skönstaxeringsinstitutet kan betydelsen av att alla skönstaxeringar, alltså även fullständiga, motiveras, framföras såsom ett rättssäkerhetskrav från de skattskyldiga. Motiveringar från TN:s sida torde även leda till att grunderna för de fullständiga skönstaxeringarna blir bättre genomtänkta. Vidare bör vikten av ett fördjupat samarbete mellan TN och kronofogdemyndigheterna poängteras.

Som ovan berörts finns det anledning förmoda att skönstaxeringsfrekvensen kommer att sjunka i och med att de administrativa avgifterna börjar tillämpas. Detta torde medföra, att de skattskyldigas och det allmännas intressen kommer att bättre tillgodoses genom att taxeringarna i större utsträckning kommer att grundas på de skattskyldigas verkliga inkomster.

9. Litteratur m. m.

Hedborg G., Björne H., Walberg S., Svensson S.V.: Taxeringshandbok. Uppl. 2. Stockholm 1961 (cit. Hedborg m. fl.); JO-ämbetets uttalanden i taxeringsärenden 1962—71. Tidskriften Taxeringsnämndens Förlag. Stockholm 1971 (cit. JO-ämbetet); Lagergren B.: Rättvisa vid taxering. Jurist- och Samhällsvetareförbundets Förlag AB. Nyköping 1970 (cit. Lagergren); Lagergren B. — Wennergren B.: Skatteprocess, utgiven av Statens nämnd för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Stockholm 1962 (cit. Lagergren—Wennergren); Riksskatteverket: Handledning för taxering. Allmänna Förlaget. Lund 1972. (cit. RSV); Welinder C.: Beskattning av inkomst och förmögenhet. Del. 1. Malmö 1970. (cit. Welinder).

Tidskriftsartiklar

Bergh S.: Nytt påföljdssystem vid överträdelser av skatte- och avgiftsförfattningar, i SN 1971 s 445 (cit. Bergh); Bergqvist E. G.: Skönstaxering, några synpunkter, i SN 1961 s 377 (cit. Bergqvist); af Ekenstam M.: Övervägande i taxeringsnämnd vid skönstaxering av rörelse, i SN 1964 s 168 och s 526 (cit. af Ekenstam); Ljungberg O.: Några tankar kring frågan om skönstaxering i anledning av rörelseidkares bristfälliga bokföring, i SN 1958 s 105 (cit. Ljungberg); Nordenadler A.: Det nya sanktionssystemet på skatte- och avgiftsområdet, i SST 1971 s 281 och s 411 (cit. Nordenadler); Rydin B.: Något om skattedomstolarnas bedömning av räkenskapers bevisvärde, i SN 1962 s 18 (cit. Rydin); Rydström E.: Fler skönstaxeringar ger inte "riktigare" taxeringar, i SN 1964 s 459 (cit. Rydström); Tham C.H.: Bokgransknings-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

rapporternas bevisvärde vid skönsmässiga taxeringar, i SST 1953 s 102 (cit. Tham); Tidal Å.: Något om räkenskapers trovärdighet, i SN 1961 s 444 (cit. Tidal); Walberg S.: Något om bevisbördan i taxeringsprocess, i SN 1968 s 303; (cit. Walberg); Wennergren B.: Något om räkenskapers bevisvärde i skatteprocessen, i SST 1962 s 27 (cit. Wennergren); Wilkens S: Rättssäkerheten i skatteärenden, i NAT 1961 s. 353 (cit. Wilkens).

Förarbeten

Förslag till effektivare taxering, betänkande av 1950 års skattelagssakkunniga, SOU 1954:24; Förbättrad taxeringskontroll, förslag av taxeringskontrollutredningen, SOU 1960:36; Skattebrotten, betänkande av skattestrafflagutredningen, SOU 1969:42; Prop. 1955:160; Prop. 1956:150; Prop. 1961:100; Prop. 1971:10; Motion från FK 502/1955; Motion från AK 618/1955; Bevillningsutskottets utlåtande 46/1955; Riksdagsskrivelse 297/1955; SFS 1955:356; SFS 1961:340; SFS 1971:69, 70.

Rättsfall

RÅ 1961 not 433; RÅ 1962 not 1494; RÅ 1964 not 40; RR-utslag 1965 s 4; RÅ 1968 not 2296; RR-utslag 1969 s 123; RR-utslag 1970 s 113.

Övriga källor

Statistik rörande skönsmässig höjning av rörelseidkares taxeringar år 1963—1965 i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Härnösand. Sammanställning över skönsmässiga höjningar vid 1967 års taxerings i Kronobergs län, i SN 1970 s 313.

Författarens anteckningar från deklarationer och PN-akter vid 1969 års taxering i de undersökta distrikten och fögderierna i Västernorrlands län samt uppgifter ur respektive fögderiers uppbördslängder, uppbördslistor och kronofogdemyndigheters centralregister.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Tabeller

Bilaga 1

Tabell 1. *Fullständiga skönstaxeringar, 1969 års taxering*

1. Fögderi
2. Antal rörelsetaxerade
3. Totalt antal skönstaxeringar
4. Totalt antal skönstaxeringar i % av rörelsetaxeringar
5. Antal fullständiga skönstaxeringar
6. Antal fullständiga skönstaxeringar i % av totala antal skönstaxeringar
7. Antal besvär
8. Bevär i % av fullständiga skönstaxeringar
9. Höjning i PN
10. Höjning i % av antal besvär
11. Oförändrat i PN
12. Oförändrat i % av antal besvär
13. Sänkning i PN
14. Sänkning i % av antal besvär

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Härnösand	1.643	105	6 %	51	48 %	14	27 %	2	14 %	3	22 %	9	64 %
Örnsköldsvik	3.994	161	4 %	89	55 %	29	33 %	6	21 %	6	21 %	17	58 %
Sundsvall	4.777	266	5 %	141	53 %	31	22 %	2	7 %	5	16 %	24	77 %

Tabell 2. *Partiella skönstaxeringar, 1969 års taxering*

1–4. Som ovan
5. Antal partiella skönstaxeringar
6. Antal partiella skönstaxeringar i % av totala antal skönstaxeringar
7. Som ovan
8. Besvär i % av partiella skönstaxeringar
9–14. Som ovan

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Härnösand	1.643	105	6 %	54	52 %	24	44 %	3	12,5%	6	25 %	15	62,5%
Örnsköldsvik	3.994	161	4 %	72	45 %	21	29 %	3	15 %	6	28 %	12	57 %
Sundsvall	4.777	266	5 %	125	47 %	35	28 %	5	14 %	4	12 %	26	74 %

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Tabell 3. *Beloppsmässiga skönstaxeringar vid 1969 års taxering (fullständiga och partiella)*

Fögderi	Enl. dekl.	Enl. TN	Skillnad TN./.dekl	Ändring PN./.TN	Kvarst. höjning
Härnösand					
Fullst.		940.116	940.116	-75.439 +18.194	864.677
Partiell	641.249	879.351	238.102	-39.901 +12.546	198.201
Totalt	641.249	1.819.467	1.178.218	-115.340 +30.740	1.063.878
Örnsköldsvik					
Fullst.		1.949.076	1.949.076	-128.428 +119.664	1.820.648
Partiell	577.557	924.385	346.828	-53.242 +11.115	293.586
Totalt	577.557	2.873.461	2.295.904	-181.670 +130.779	2.114.234
Sundsvall					
Fullst.		3.020.000	3.020.000	-256.250 +1.760	2.763.750
Partiell	1.141.700	2.053.465	911.765	-161.622 +92.113	750.143
Totalt	1.141.700	5.073.465	3.931.765	-417.872 +93.873	3.513.893
Total summa	2.360.506	9.766.393	7.405.887	-714.882 +255.392	6.691.005

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Bilaga 3

Tabell 4. *Partiella skönstaxeringar, 1963–65 års taxering samt 1969 års taxering*

1. Fögderi
2. Antal rörelsetaxerade
3. Antal partiella skönstaxeringar
4. Antal partiella skönstaxeringar i % av rörelsetaxeringar
5. Antal besvär
6. Antal besvär i % av antal partiella skönstaxeringar
7. Höjning i PN
8. Höjning i % av antal besvär
9. Oförändrat i PN
10. Oförändrat i % av antal besvär
11. Sänkning i PN
12. Sänkning i % av antal besvär

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	Tax.år
Härnösand	1.465	51	3 %	13	25 %	1	8 %	6	46 %	6	46 %	1963
	1.618	64	4 %	16	25 %	2	12 %	6	38 %	8	50 %	1964
	1.614	31	2 %	7	22 %	-	-	-	-	7	100 %	1965
	1.643	54	3 %	24	44 %	3	12,5%	6	25 %	15	62,5%	1969
Örnsköldsvik	3.523	224	6 %	62	28 %	8	13 %	9	14 %	45	73 %	1963
	3.512	178	5 %	43	24 %	2	5 %	8	18 %	33	77 %	1964
	3.637	184	5 %	45	24 %	7	15 %	5	11 %	33	74 %	1965
	3.994	72	1,8%	21	29 %	3	15 %	6	28 %	12	57 %	1969
Sundsvall	4.626	186	4 %	17	9 %	-	-	8	47 %	9	53 %	1963
	4.652	137	3 %	14	10 %	1	7 %	4	29 %	9	64 %	1964
	4.640	145	3 %	17	12 %	-	-	9	53 %	8	47 %	1965
	4.777	125	2,6%	35	28 %	5	14 %	4	12 %	26	74 %	1969

Bilaga 4

Tabell 5. *Beloppsmässiga skönstaxeringar vid 1963–65 års taxeringar (partiella)*

Fögderi	Tax.år	Enl.dekl.	Enl. TN	Skillnad TN./.dekl	Ändring PN./.TN	Kvarst. höjning
Härnösand	1963	485.702	722.045	236.343	-30.045 +5.952	206.298
	1964	549.383	830.589	281.206	-52.142 +8.211	229.064
	1965	261.803	385.317	123.514	-22.474	101.040
Örnsköldsvik	1963	1.643.422	2.769.826	1.126.404	-200.991 +58.549	925.413
	1964	1.100.891	1.942.774	841.883	-116.358 +6.844	725.525
	1965	1.417.061	2.407.487	990.426	-128.435 +24.567	861.991
Sundsvall	1963	1.309.841	2.045.250	735.409	-25.772	709.637
	1964	980.561	1.527.094	546.533	-30.568 +9.000	515.965
	1965	1.155.868	1.802.327	646.459	-35.280	611.179

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Tabell 6. *TN:s motiveringar, Västernorrlands län, 1969 års taxering*

TN:s motiveringar	Härnösand Ant.	%	Örnsköldsvik Ant.	%	Sundsvall Ant.	%	Totalt Ant.	%
Kontantberäkning	21	40 %	16	24 %	32	27 %	69	29 %
Bruttovinstberäkn.	4	8 %	35	52 %	20	17 %	59	25 %
Annat skäl	11	21 %	13	19 %	46	38 %	70	29 %
Flera andra skäl	16	31 %	3	5 %	21	18 %	40	17 %
Summa	52	100 %	67	100 %	119	100 %	238	100 %

Tabell 7. *TN:s motiveringar, Kronobergs län, 1967 års taxering (SN 1970 s. 313)*

TN:s motiveringar	Ant.	%
Kontantberäkning	96	33 %
Bruttovinstberäkn.	59	20 %
Annat skäl	91	32 %
Flera andra skäl	42	15 %
Summa	288	100 %

Tabell 8. *Antal skönstaxeringar, besvär och taxeringsrevisioner vid 1969 års taxering, Västernorrlands län*

Fögderi	Antal skönstax.	Antal besvär	Antal tax.rev.
Härnösand	105	38	26
Örnsköldsvik	161	50	27
Sundsvall	266	66	38
Summa	532	154	91

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Bilaga 6

Branschförteckning (upprättad av länsstyrelsen i Västernorrlands län)

1) Advokater, juridiska ombud, inkasserare, fastighetsmäklare, revisorer; 2) a) Agenturer (symaskin); 2) b) Handelsresande, reseinspektörer; 3) Arkitekter; Avverkningsrörelser se 48; 4) Bagerier; 5) Bensinstationer; 6) Bilförsäljare, bilreparationsverkstäder, bilskolor; 7) Blomsteraffärer, trädgårdsmästare; Bokhandlare se pappershandlare; 8) Byggnadsverksamhet, byggmästare, parkettläggare, mosaikläggare, rörentreprenörer m.fl. (finmek., murare, värme & sanitet); 9) El.affärer, el.installationer, Fiskaffärer se 12 b); 10) Fotografer, fotoaffärer; 11) Frisörer: a) herr, b dam; 12) a) Frukt-, grönsaks-, konfektyraffärer, torghandel; 12) b) Fiskaffärer; 13) Färg- och kemikalieaffärer, sjukvårdsaffärer; 14) Glas- och porslinsaffärer, bosättningsaffärer; 15) Glasmästerier; 16) Guldsmeds-, juvelerare-, urmakeri-, optiska affärer, Hotell se rumsuthyrning; 17) Ingenjörsbyråer, Jordbruk se 51; 18) Järnhandel samt moped-, cykel och sportaffärer; 19) Kaféer och konditorier, a) utan bageri, b) med bageri; 20) Kiosker: tidnings-, glass- och varmkorvförsäljning; 21) Konstnärer och artister; 22) Leksaks- och korgaffärer, borstbinderier; 23) Läkare, veterinärer; Minkfarmer se 49; 24) Målare, billackerare, skyltfabrikanter, reklamteckn.; 25) Möbelaffärer, tapetserare, snickeriverkstäder (lådtillverkning); 26) Pappers- och bokhandel, musikaffärer; 27) Privatlärare; musik-, dans-, språklärare, musiker (musikkapell); 28) Pälsvaruaffärer, pälsateljéer, Pälsdjursfarmer se 49; 29) Radio- och TV-affärer, även reparationer; 30) Reparationsverkstäder: gummi-, moped-, cykel-, motor m.m., (bilverkstäder se 6), bleck-, plåt-, hovslagerier, smidesverkstäder; 31) Restauranger, matserveringar, mässar; 32) Rumsuthyrning, hotell, resanderum; 33) Sjukgymnaster, massageinstitut, skönhetssalonger; 34) Sågverk (cirkelsåg), Sjukvårdsaffärer se färgaffärer; 35) Skoaffärer, läder-, väsk-, handskaffärer, skinnhandlare, även tillverkning; 36) Skomakerier, sadelmakerier; 37) Skrot- och lumpaffärer, även uppköpare; 38) Skräddare, sömmerskor, konststopperier; 39) Slakterier, charkuterier; 40) Speceriaffärer, a) Speceri och mjölk, speceri och charkuteri, speceri och diverse (ej lanthandel), b) Diversehandel, lanthandel; 41) Tandläkare; 42) Textilaffärer; a) herr-, dam-, barnekipering, b) hatt- och mössaffärer (modist), c) manufakturaffärer, trikåaffärer; 43) Tobaksaffärer; 44) Transportföretag: a) drosktrafik, b) lastbilsåkerier, biluthyrning, omnibussåkerier, bilskolor; 45) Tryckerier, bokbinderier, klichétillverkning; 46) Tvätt- och strykinrättningar, Urmakerier se guldsmeder, Varmkorv- och glassförsäljning se kiosker; 47) Ved- och kolaffärer (vedkapn., trävaruhandl., virkeshandl.); 48) Avverkningsrörelser; 49) Pälsdjursfarmer; 50) Traktorrörelser (maskinhållning, skördetröska); 51) Jordbruk, som redovisats efter bokföringsm. grunder; 60) Övriga branscher, a) rörelseidkare, b) ej rörelseidkare, (korsettbransch, mattvävning, biografägare, grisuppfödning, biodlare, fiskare, frysfack, fönsterputs, sotare, kvarnar, begravningsentr., sprängmattetillverkn., grustäkt, bryggeri, kreaturshandl., travtränare, brunnsborrn., persiennförsälj., apotekare).

Bilaga 7

Tabell 9. *Antal skönstaxerade inom olika branscher vid 1969 års taxering*

Bransch	Härnösand Ant. skönst.	Örnsköldsvik Ant. skönst.	Sundsvall Ant. skönst.
1.	3	1	4
2 b).	2	4	12
4.	—	5	—
5.	2	1	4
6.	4	4	19
7.	1	4	8
8.	5	9	19
9.	3	2	4
10.	—	1	1
11 a).	—	1	4
11 b).	—	5	12
12 a).	1	1	3
12 b).	3	—	1
15.	—	—	1

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Bransch	Härnösand Ant. skönst.	Örnsköldsvik Ant. skönst.	Sundsvall Ant. skönst.
16.	2	3	2
17.	1	—	3
18.	1	1	1
19 a).	2	3	—
19 b).	—	1	1
20.	4	11	19
21.	—	—	2
23.	—	—	1
24.	2	5	13
25.	4	5	8
27.	—	3	3
28.	—	3	—
29.	1	2	2
30.	5	6	12
31.	—	4	1
32.	1	3	3
34.	1	—	—
35.	—	2	—
36.	—	—	1
37.	1	2	1
38.	—	1	1
39.	2	2	2
40 a).	1	—	—
40 b).	5	8	5
41.	—	—	1
42 c).	—	1	—
43.	1	—	—
44 a).	2	—	6
44 b).	8	10	30
45.	3	2	—
46.	1	—	1
47.	—	—	1
49.	—	2	—
50.	5	7	17
51.	4	5	6
60.	—	—	—
Fiskare	3	—	3
Frysfack	—	—	1
Fönsterputs	—	2	2
Begravn.entr.	—	—	2
Kreat.handl.	—	3	2
Persiennfsg.	1	—	2
Fabrikör	2	5	—
Köpman	7	12	15
Auktionskam.	1	—	—
Svinn	10	9	4
Summa	105	161	266

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Bilaga 8

Tabell 10. *TN:s motiveringar i relation till PN:s beslut i de behandlade branscherna (fördelat på fögderierna)*

TN:s motiveringar	Härnösand PN:s beslut			Örnsköldsvik PN:s beslut			Sundsvall PN:s beslut			Summa PN:s beslut		
	+	0	-	+	0	-	+	0	-	+	0	-
Kontantberäkning	1	2	7			1		1	6	1	3	14
Bruttovinstberäkn.			1		5	4		1	3		6	8
Annat skäl			3			1			9			13
Flera andra skäl		3	1					1			4	1
Summa	1	5	12		5	6		3	18	1	13	36

Bilaga 9

Tabell 11. *Taxeringsrevisioner i relation till PN:s beslut (totalt fördelat på fögderierna)*

	Härnösand PN:s beslut			Örnsköldsvik PN:s beslut			Sundsvall PN:s beslut			Totalt PN:s beslut		
	+	0	-	+	0	-	+	0	-	+	0	-
Antal taxeringsrevisioner	4	7	15	4	6	17	6	5	27	14	18	59

Tabell 12. *Taxeringsrevisioner i relation till PN:s beslut i de behandlade branscherna (fördelat på fögderierna)*

	Härnösand PN:s beslut			Örnsköldsvik PN:s beslut			Sundsvall PN:s beslut			Totalt PN:s beslut		
	+	0	-	+	0	-	+	0	-	+	0	-
Antal taxeringsrevisioner	3	5	10	3	6	9	5	4	17	11	15	36

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

Effekter av skönstaxeringarna på uppbörds- och kronofogdesidorna
1969 års taxering

Uppbördssidan

Tabell 13

Fögderi	Tot.deb. kvarsk.	Bet. kvarsk.	% av tot. kvarsk.	Antal	% av ant. skönstax.	Obet. kvarsk. (=restförd)	% av tot. kvarsk.	Antal	% av ant. skönstax.	Överskjut. skatt	Antal	% av ant. skönstax.
Härnösand	230.443	125.774	54 %	45	42 %	104.669	46 %	40	38 %	35.549	20	20 %
Örnsköldsvik	478.768	195.768	40 %	59	36 %	283.000	60 %	59	36 %	99.138	42	28 %
Sundsvall	822.492	212.388	26 %	57	21 %	610.104	74 %	173	65 %	89.034	35	14 %

Kronofogdesidan

Tabell 14

Fögderi	Bet. kvarsk. gm kronof.	% av tot. deb. kvarsk.	% av restförd sk.	Antal	% av ant. skönstax.	Obet. kvarsk.	% av tot. deb. kvarsk.	% av restförd sk.	Antal	% av ant. skönstax.	Avskr. kvarsk.	% av tot. deb. kvarsk.	% av restförd sk.	Antal	% av ant. skönstax.
Härnösand	61.504	27 %	59 %	25	24 %	34.844	15 %	33 %	10	9 %	8.321	4 %	8 %	5	5 %
Örnsköldsvik	114.435	24 %	41 %	21	13 %	139.466	30 %	49 %	33	20 %	29.099	6 %	10 %	5	3 %
Sundsvall	144.973	17 %	24 %	57	21 %	328.775	40 %	54 %	79	30 %	136.356	17 %	22 %	37	14 %

Totalt

Tabell 15

Fögderi	Tot. bet. kvarsk.	% av tot. deb. kvarsk.	Antal	% av ant. skönstax.
Hörnösand	187.278	81 %	70	66 %
Örnsköldsvik	310.203	64 %	80	49 %
Sundsvall	357.361	43 %	114	42 %

Noter

2. Skönstaxeringsinstitutets utveckling

[1] Prop 1955:160 s 101.
[2] Taxeringsarbetet utförs fortfarande till stor del som bisyssla, Welinder s 202.
[3] SOU 1954:24 s 109.
[4] a.a. s 170.
[5] a.a. s 128, 186.
[6] Prop 1955:160 s 52.
[7] SOU 1954:24 s 128, 186.
[8] Prop 1955:160 s 88.
[9] a.a. s 91 f.
[10] a.a. s 100 f.
[11] FK nr 502/1955, AK nr 618/1955.
[12] Utl 46/1955 s 18.
[13] Rskr 297/1955.
[14] Prop 1956:150 s 12.
[15] SOU 1960:36 s 286.
[16] a.a. s 243 ff.
[17] SFS 1961:340.
[18] Prop 1961:100 s 249.
[19] SFS 1971:70.

3. Skönstaxeringar enligt TF 21 §

[1] Skönstaxeringar i form av eftertaxering enligt TF 114 § 2 st behandlas ej här.
[2] Hedborg m. fl. s 58.
[3] Lagergren s 197.
[4] RSV s 274.
[5] Hedborg m. fl. s 59.
[6] RSV s 275.
[7] Hedborg m. fl. s 59 f.
[8] RSV s 274.

4. Praktiska problem vid skönstaxering

[1] Wilkens, s 353 f.
[2] RSV s 278.
[3] Hedborg m. fl. s. 17.
[4] SOU 1954:24 s 178 f.
[5] af Ekenstam s 171.
[6] JO-ämbetet s 44.
[7] af Ekenstam s4 169 f.
[8] RSV s 276 f.
[9] Se bilaga 2. (Meddelande om s. k. kontantberäkning. RSV 3637, utelämnad här).
[10] RSV s 269 f.
[11] af Ekenstam s 172.
[12] a.a. s 170 f.
[13] a.a. s 536.
[14] RSV s 238 f.
[15] af Ekenstam s 170.
[16] a.a. s 172.
[17] ib.
[18] Rydström s 460.
[19] af Ekenstam s 171 f, 534.
[20] a.a. s 526 f.
[21] RSV s 277.
[22] a.a. s 219.
[23] Bergqvist s 380.
[24] a.a. s 381.
[25] ib.
[26] af Ekenstam s 529 f.
[27] a.a. s 529.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

[28] Bergqvist s 381.
[29] ib.
[30] a.a. s 382.
[31] a.a. s 383.
[32] RÅ 1964 not 40.
[33] RSV s 278.
[34] RÅ 1968 not 2296.
[35] RSV s 278.
[36] RÅ 1962 not 1494.
[37] RR 1969 18/11, RR-utslag 1969 s 123.
[38] RSV s 247.
[39] af Ekenstam s 530 f.
[40] Walberg s 303. Jfr även Lagergren s 168 f.
[41] Rydin s 18.
[42] Lagergren—Wennergren s 108.
[43] Rydin s 18.
[44] RR 1970 d. 8/4, RR-utslag 1970 s 113.
[45] Tham s 105.
[46] Tidal s 444.
[47] RR 1965 26/10, RR-utslag 1965 s 44.
[48] Tham s 106.
[49] Tidal s 445.
[50] RÅ 1961 not 433.
[51] Lagergren s 179 f.
[52] Rydin s 19.
[53] Tham s 105.
[54] Rydin s 19.
[55] ib.
[56] Welinder s 204.
[57] Rydström s 461. Jfr även Ljungberg s 114.
[58] Lagergren s 192 f.
[59] Wilkens s 365.
[60] Ljungberg s 114.
[61] Bergqvist s 384.
[62] Wennergren s 35.

5. Undersökning av 1969 års taxering inom vissa särskilda taxeringsdistrikt i Västernorrlands län län samt jämförelser med undersökningar av 1963–1965 års taxeringar inom motsvarande distrikt

[1] Problem med anledning av att 1969 års distriktsindelning inte överensstämde med den, som låg till grund för 1963—1965 års undersökningar har behandlats i en bilaga, som av utrymmesskäl uteslutits.
[2] Welinder s 205, 206.
[3] RSV 9.
[4] Se not 1.
[5] Se bilaga 1, tabell 1.
[6] SN 1970 s 313.
[7] Se bilaga 5, tabell 6.
[8] Se bilaga 5, tabell 7.
[9] Se bilaga 5, tabell 8 och bilaga 9, tabell 11.
[10] Se bilaga 6.
[11] Se bilaga 7, tabell 9.
[12] Se bilaga 8, tabell 10.
[13] Se bilaga 5, tabell 6.
[14] Se bilaga 9, tabell 12.
[15] Se bilaga 8, tabell 10.
[16] Se bilaga 5, tabell 6.
[17] Se bilaga 9, tabell 12.
[18] Se bilaga 8, tabell 10.
[19] Se bilaga 5, tabell 6.
[20] Se bilaga 9, tabell 12.
[21] Se bilaga 10, tabell 15.
[22] Se bilaga 1, tabell 1 och 2.
[23] Se bilaga 2, tabell 3.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39

[24] Se bilaga 3, tabell 4.
[25] RSV s 275.
[26] Se bilaga 5, tabell 8.
[27] Se bilaga 1, tabell 1 och 2.
[28] ib.
[29] ib.
[30] Se bilaga 2, tabell 3.
[31] Se bilaga 5, tabell 8.
[32] Se bilaga 9, tabell 11.
[33] Lagergren s 120.
[34] Jfr bilaga 1, tabell 1 och 2 medbilaga 10, tabell 15.
[35] Se bilaga 10, tabell 15.
[36] RSV s 279.
[36] RSV s 279.

6. Samarbete mellan skattskyldig, TN, LSR och kronofogdemyndighet

[1] Se Taxk § 32 mon 2 p 8.

7. Administrativa avgifter enligt TF

[1] SFS 1971:69, 70.
[2] SOU 1969:42 s 130, s 134.
[3] Nordenadler s 282.
[4] a.a. s 411 f.
[5] a.a. s 417 f.
[6] Bergh s 452 f.
[7] Prop 1971:10 s 267.
[8] Nordenadler s 418 f.
[9] a.a. s 419 f.
[10] Prop 1971:10 s 207.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-28 07:13:39